

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)
8 iulie 1999*

Comisia Comunităților Europene
împotriva
Anic Partecipazioni SpA

„Recurs – Regulamentul de procedură al Comisiei – Procedură de adoptare a unei decizii de către Colegiul membrilor Comisiei – Reguli de concurență aplicabile întreprinderilor – Noțiuni de acord și practică concertată – Răspunderea unei întreprinderi pentru întreaga încălcare – Imputabilitatea încălcării – Amendă”

Cauza C-49/92 P

În cauza C-49/92 P,

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnul G. Marengo, consilier juridic principal, în calitate de agent, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului Carlos Gómez de la Cruz, membru al Serviciului Juridic, Centre Wagner, Kirchberg,

reclamantă,

având ca obiect un recurs introdus împotriva Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (Camera întâi) din 17 decembrie 1991, Enichem Anic/Comisia (cauza T-6/89, Rec., p. II-1623) și vizând anularea acestei hotărâri,

cealaltă parte la procedură fiind:

Anic Partecipazioni SpA, anterior Anic SpA, ulterior Enichem Anic SpA, cu sediul social în Palermo (Italia), reprezentată de către M. Siragusa și G. Guarino, avocați în Baroul din Roma, și de G. Scassellati Sforzolini și F. M. Moretti, avocați în Baroul din Bologna, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul Arendt și Medernach, 8-10 Rue Mathias Hardt,

reclamantă în primă instanță,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnii P. J. G. Kapteyn, președinte de cameră, G. Hirsch, G. F. Mancini (raportor), J. L. Murray și H. Ragnemalm, judecători,

* Limba de procedură: italiana.

avocat general: domnul G. Cosmas,

grefieri: domnul H. von Holstein, grefier adjunct, și doamna D. Louterman-Hubeau, administrator principal,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea susținerilor orale ale părților în ședința din 12 martie 1997,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 15 iulie 1997,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea depusă la grefa Curții la 19 februarie 1992, Comisia Comunităților Europene, în temeiul articolului 49 din Statutul Curții de Justiție a CE, a introdus un recurs împotriva Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță din 17 decembrie 1991, Enichem Anic/Comisia (cauza T-6/89, Rec., p. II-1623, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care acesta a anulat parțial articolul 1 din Decizia 86/398/CEE a Comisiei din 23 aprilie 1986 privind o procedură de aplicare a articolului 85 din Tratatul CEE (IV/31.149 – Polipropilenă) (JO L 230, p. 1, denumită în continuare „Decizia polipropilenă”) și, la articolul 3 din această decizie, a stabilit valoarea amenzii impuse intimetei la 450 000 ECU, adică 662 215 500 LIT.

2 În memoriul său în răspuns, depus la 28 mai 1992, Anic Partecipazioni SpA, anterior Anic SpA, ulterior Enichem Anic SpA (denumită în continuare „Anic”), după ce a concluzionat că recursul ar trebui să fie respins, a solicitat, în temeiul articolului 116 din Regulamentul de procedură al Curții, anularea totală sau parțială a hotărârii atacate, anularea totală sau parțială a Deciziei polipropilenă sau declararea acesteia ca inexistentă, precum și o reducere ulterioară a amenzii care îi fusese impusă de respectiva decizie, redusă deja de hotărârea atacă, sau retrimiteră cauzei în fața Tribunalului în acest scop.

Cu privire la faptele și la procedura în fața Tribunalului

3 Faptele aflate la originea recursului, astfel cum rezultă din hotărârea atacată, sunt următoarele.

4 Mai multe întreprinderi active din industria europeană de produse petrochimice au introdus o acțiune în anulare în fața Tribunalului împotriva Deciziei polipropilenă.

5 Conform constatărilor Comisiei, confirmate în acest sens de Tribunal, piața de polipropilenă era aprovizionată, înainte de 1977, de zece producători, dintre care patru [Montedison SpA (denumită în continuare „Monte”), Hoechst AG, Imperial Chemical Industries plc (denumită în continuare „ICI”) și Shell International Chemical Company Ltd (denumită în continuare „Shell”), denumite în continuare „cei patru giganți”] reprezentând împreună 64 % din piață. În urma expirării brevetelor de control deținute de Monte, au apărut noi producători pe piață în 1977, ceea ce a dus la o creștere substanțială a capacității reale de producție, fără a genera însă o creștere corespunzătoare a cererii. Acest lucru a avut drept consecință o utilizare a capacităților de producție cuprinsă între 60 % în 1977 și 90 % în 1983. Fiecare dintre producătorii cu sediul, la vremea respectivă, pe teritoriul Comunității vindeau în toate statele membre sau aproximativ în toate.

6 Anic se număra printre producătorii care aprovizionau piața în 1977. Poziția acesteia pe piața vest-europeană era aceea a unui producător de talie medie, cu o cotă de piață cuprinsă între aproximativ 2,7 și 4,2 %. Anic a ieșit de pe piață în primăvara anului 1983, după cedarea afacerii cu polipropilenă societății Monte, la sfârșitul lunii octombrie 1982. În această privință, Anic a susținut în fața Tribunalului că instalațiile unui alt producător italian, SIR, au fost transferate mai întâi, la 9 decembrie 1981, unei societăți denumite SIL, al cărei capital era deținut în întregime de către Anic. Ulterior, în iunie 1982, acțiunile societății SIL au fost transferate prin procură („*girate per procura*”) societății Enoxy Chimica. În cele din urmă, la 31 decembrie 1982, acțiunile au fost transferate acestei societăți, astfel încât întregul sector al polipropilenei din Italia este deținut de Monte.

7 În urma verificărilor efectuate simultan în mai multe întreprinderi din sector, Comisia a adresat mai multor producători de propilenă cereri de informații în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor 85 și 86 din tratat (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3). Din punctul 6 al hotărârii atacate reiese că informațiile obținute au condus Comisia la concluzia că, între 1977 și 1983, producătorii respectivi au stabilit cu regularitate prețuri țintă printr-o serie de inițiative de prețuri, încălcând astfel articolul 85 din Tratatul CE (devenit articolul 81 CE), și au elaborat un sistem de control anual al vânzărilor în scopul de a-și repartiza piața disponibilă în funcție de tonajele sau procentele convenite. Acest lucru a determinat Comisia să deschidă procedura prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17 și a adresat o comunicare scrisă privind obiecțiile mai multor întreprinderi, Anic nefiind printre acestea. Conform punctului 8 din hotărârea atacată, având în vedere informațiile oferite de către întreprinderile respective în răspunsurile scrise la comunicarea privind obiecțiile, Comisia a decis să includă în procedură și societățile Anic și Rhône-Poulenc SA și să le trimită, în acest scop, o comunicare privind obiecțiile similară celei adresate celorlalte întreprinderi.

8 La finalul procedurii, Comisia a adoptat Decizia de polipropilenă, prin care aceasta a constatat că Anic încălcase articolul 85 alineatul (1) din tratat, prin faptul că participase, alături de alte întreprinderi și, în cazul societății Anic, aproximativ din noiembrie 1977 până la sfârșitul anului 1982 sau începutul anului 1983, la un acord și la o practică concertată, datând de la

jumătatea anului 1977, prin care producătorii care furnizau polipropilenă pe teritoriul pieței comune:

– au luat legătura unii cu alții și s-au întâlnit periodic (de la începutul anului 1981, de două ori pe lună) în cadrul unor reuniuni secrete, în vederea examinării și stabilirii politicii comerciale proprii;

– au stabilit periodic prețuri „țintă” (sau minime) pentru vânzarea produsului respectiv în fiecare stat membru al Comunității;

– au convenit diverse măsuri în vederea facilitării aplicării respectivelor prețuri țintă, inclusiv (și în principal) limitări temporare ale producției, schimbul de informații detaliate privind livrările, desfășurarea reuniunilor locale și, de la sfârșitul anului 1982, un sistem de „*account management*” având ca obiectiv punerea în aplicare a unor creșteri de prețuri pentru anumiți clienți;

– au efectuat creșteri de prețuri simultane, punând în aplicare țintele respective;

– și-au repartizat piața, alocând fiecărui producător un obiectiv sau o „*cotă*” anuală de vânzări (1979, 1980 și cel puțin o parte din 1983) sau, în lipsa unui acord definitiv pentru întregul an, obligând producătorii să își limiteze vânzările lunare în raport cu o perioadă anterioară (1981, 1982) (articolul 1 din Decizia polipropilenă).

9 Comisia le-a ordonat ulterior diferitelor întreprinderi în cauză să înceteze imediat aceste încălcări și, pe viitor, să se abțină să participe la orice acord sau practică concertată care ar putea avea un obiect sau un efect identic sau similar. De asemenea, Comisia le-a ordonat să înceteze orice schimb de informații de tipul celor care, de regulă, intră în sfera secretului profesional și să se asigure că orice sistem de schimb de informații cu caracter general (precum sistemul Fides) este gestionat astfel încât să excludă orice informație care ar putea permite identificarea comportamentului anumitor producători (articolul 2 din Decizia polipropilenă).

10 Anic a primit o amendă de 750 000 ECU, adică 1 103 692 500 LIT (articolul 3 din Decizia polipropilenă).

11 La 31 iulie 1986, Anic a introdus o acțiune în anulare împotriva respectivei decizii în fața Curții, care, prin Ordonanța din 15 noiembrie 1989, a trimis cauza în fața Tribunalului, în conformitate cu Decizia 88/591/CECO, CEE, Euratom a Consiliului din 24 octombrie 1988 de instituire a Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene (JO L 319, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 1, p. 67).

12 Anic a solicitat în fața Tribunalului anularea, în întregime sau parțial, a Deciziei polipropilenă, în măsura în care aceasta se referă, în subsidiar, la reducerea amenzii care i-a

fost impusă și, în orice caz, obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată și a onorariilor.

13 Comisia a solicitat respingerea acțiunii și obligarea Anic la plata cheltuielilor de judecată.

14 Prin Ordonanța Curții din 30 septembrie 1992, cererea de intervenție prezentată de către DSM NV a fost respinsă ca inadmisibilă, iar aceasta din urmă a fost obligată la plata propriilor cheltuieli de judecată.

Cu privire la hotărârea atacată

Cu privire la dovedirea încălcării – Constatări de fapt

Sistemul de reuniuni periodice

15 În ceea ce privește sistemul de reuniuni periodice ale producătorilor de polipropilenă, Tribunalul a constatat, mai întâi, la punctul 69 din hotărârea atacată, că, pentru perioada cuprinsă între noiembrie 1977 și sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979, singurul element de probă pe care l-a prezentat Comisia pentru a dovedi participarea societății Anic la reuniuni a fost răspunsul acesteia la cererea de informații, în care Anic afirma că începutul participării sale era apropiat de momentul primelor reuniuni în cauză. Tribunalul a considerat, la punctul 70, că acest răspuns nu putea fi privit drept o recunoaștere clară de participare la reuniuni din noiembrie 1977. Tribunalul a arătat, la punctele 71 și 72, că însăși Comisia își exprimase îndoielile în această privință în comunicarea specifică privind obiecțiile adresată societății Anic, în comunicarea generală privind obiecțiile și în Decizia polipropilenă. Tribunalul a concluzionat, la punctul 73, că participarea societății Anic la încălcarea respectivă până la sfârșitul anului 1977 sau începutul anului 1978, nu fusese demonstrată potrivit legii de către Comisie.

16 În ceea ce privește perioada cuprinsă între sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979 și sfârșitul anului 1982 sau începutul anului 1983, Tribunalul a constatat, la punctul 87 din hotărârea atacată, că, pe baza răspunsurilor date de Anic și de ICI la cererea de informații, Comisia a demonstrat potrivit legii că Anic a participat, în mod regulat, la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă de la sfârșitul anului 1978 sau de la începutul anului 1979. În ceea ce privește începutul acestei participări, din punctele 88 și 89 reiese că răspunsul dat de ICI, confirmat în acest sens de memoriile prezentate de Anic în fața Tribunalului, o include pe Anic printre participanții fideli la reuniunile „patronilor” și ale „experților” începând cu acea perioadă. În ceea ce privește sfârșitul participării respective, Tribunalul a subliniat, la punctul 90, că, în Decizia polipropilenă, Comisia recunoscuse că persista o îndoială și a recunoscut, în memoriile prezentate în fața Tribunalului, că prezența societății Anic la reuniuni și-a pierdut caracterul periodic începând din mai 1982. În cursul audierii, aceasta a recunoscut că, în luna septembrie 1982, societatea Anic nu mai participase efectiv la reuniuni. Conform punctelor 91 și 94, rezultă, de asemenea, din procesul-verbal al reuniunii din 13 mai 1982, că, în cadrul acestei reuniuni, s-a afirmat că Anic nu mai participa. Reuniunea din 13 mai 1982 a fost o

excepție, conform procesului-verbal al reuniunii din 9 iunie 1982, în timp ce o indicație furnizată de Anic în răspunsul său la cererea de informații privind participarea sa la reuniunea din 6 octombrie 1982 este incorectă.

17 În plus, Tribunalul a arătat, la punctul 96, că, pe baza elementelor furnizate de societatea ICI în răspunsul său la cererea de informații și care fuseseră confirmate de numeroase procese-verbale ale reuniunilor, Comisia a putut demonstra potrivit legii că obiectul reuniunilor era, în special, stabilirea prețurilor țintă și a volumelor vânzărilor. Conform punctului 98 din hotărârea atacată, Comisia era, de asemenea, îndreptățită să deducă din răspunsul societății ICI cu privire la periodicitatea reuniunilor „patronilor” și ale „experților”, precum și din natura și obiectivul identice ale reuniunilor, că acestea făceau parte dintr-un sistem de reuniuni periodice. La punctul 99, Tribunalul a adăugat că pretinsul caracter pasiv al participării societății Anic la reuniuni era dezmințit în special de faptul că aceasta furnizase informații cu privire la tonajele lunare ale vânzărilor sale.

18 Tribunalul a concluzionat, la punctul 100, că, într-adevăr, Comisia stabilise potrivit legii că Anic participase cu regularitate la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă în perioada cuprinsă între sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979 și mijlocul anului 1982, că reuniunile respective aveau ca obiect, în special, stabilirea prețurilor țintă și a obiectivelor privind volumul vânzărilor, că acestea se încadrau într-un sistem și că participarea societății Anic la reuniunile respective nu era pur pasivă. Cu toate acestea, conform Tribunalului, Comisia nu a demonstrat potrivit legii că participarea în cauză a continuat după mijlocul anului 1982.

Inițiativele privind prețurile

19 La punctul 109, Tribunalul a constatat că procesele-verbale ale reuniunilor periodice ale producătorilor de polipropilenă demonstrau faptul că producătorii care au participat la reuniunile respective au convenit inițiativele privind prețurile menționate în Decizia polipropilenă. Conform punctului 110, având în vedere că s-a dovedit potrivit legii faptul că Anic participase periodic la reuniunile respective, aceasta nu poate afirma că nu sprijinise inițiativele privind prețurile care fuseseră stabilite, organizate și controlate, fără să furnizeze dovezi care să coroboreze această afirmație.

20 În această privință, Tribunalul a constatat, la punctul 111, că Anic afirmase, pe de o parte, că participarea sa la reuniuni era pur pasivă și, pe de altă parte, că aceasta nu ținuse cont de rezultatul reuniunilor pentru a determina comportamentul său pe piață în materie de prețuri. La punctul 112, Tribunalul a considerat că niciunul dintre aceste două argumente nu putea fi acceptat ca dovadă pentru coroborarea afirmației societății Anic, care pretindea că nu ar fi sprijinit inițiativele unor prețuri convenite: în lumina constatărilor Tribunalului privind participarea societății Anic la reuniuni, primul argument nu era întemeiat în fapt. Al doilea argument, deși era susținut de fapte, putea să demonstreze cel mult că Anic nu pusese în practică rezultatul reuniunilor respective. Mai mult, conform punctului 113, deși Comisia nu a putut obține instrucțiuni privind prețurile formulate de Anic și astfel nu a dispus de dovada

punerii în aplicare de către aceasta a inițiativelor privind prețurile în cauză sau a unui comportament paralel, acest fapt nu infirmă în niciun fel constatarea participării societății Anic la respectivele inițiative.

21 La punctul 114, Tribunalul a adăugat că astfel Comisia a putut deduce în mod întemeiat din răspunsul ICI la cererea de informații că inițiativele se înscriau într-un sistem de stabilire a prețurilor țintă.

22 Tribunalul a concluzionat, la punctul 115 că, într-adevăr, Comisia stabilise potrivit legii că Anic se număra printre producătorii între care apăruseră intenții comune privind inițiativele privind prețurile menționate la punctele 29-39 din Decizia polipropilenă și că aceste inițiative se încadrau într-un sistem. Cu toate acestea, întrucât nu dovedise potrivit legii participarea societății Anic la reuniunile periodice în a doua jumătate a anului 1982, Comisia nu dovedise potrivit legii participarea societății Anic la inițiativa privind prețurile menționată la punctele 40-46 din decizia menționată.

Cu privire la măsurile de facilitare a punerii în aplicare a inițiativelor privind prețurile

23 La punctul 121, Tribunalul a considerat că Decizia polipropilenă trebuia să fie interpretată ca reproșând fiecărui producător faptul că a adoptat, împreună cu ceilalți producători, în diverse momente în cadrul reuniunilor, un set de măsuri destinate să creeze condiții favorabile unei creșteri a prețurilor, în special prin reducerea artificială a ofertei de polipropilenă, măsuri a căror punere în aplicare a fost repartizată de comun acord între diverșii producători în funcție de situația specifică a acestora. La punctul 122, Tribunalul a subliniat că Comisia nu a putut demonstra potrivit legii că reclamanta participase la reuniunile în cadrul cărora a fost adoptat acel set de măsuri și că, prin urmare, nu a demonstrat potrivit legii nici că reclamanta sprijinise acel set de măsuri.

24 Conform punctului 123, rezultă, în primul rând, că participarea societății Anic la sistemul de „*account management*” nu a fost dovedită potrivit legii. Deși Comisia precizase, în memoriul său în apărare, că nu a dorit niciodată să afirme răspunderea societății Anic în această privință, Tribunalul a constatat că o astfel de limitare a obiecțiilor ridicate împotriva societății Anic nu reieșea nici din Decizia polipropilenă, nici din comunicarea privind obiecțiile. În al doilea rând, conform punctului 124, nu a fost dovedită potrivit legii nici participarea societății Anic la măsurile de limitare a producției.

25 La punctul 127, Tribunalul a concluzionat că, într-adevăr, Comisia nu dovedise potrivit legii că Anic se număra printre producătorii de polipropilenă între care apăruseră intenții comune privind măsurile de facilitare a punerii în aplicare a inițiativelor privind prețurile, în măsura în care decizia îi reproșa că participase la acestea.

Tonajele țintă și cotele

26 Tribunalul a subliniat, în primul rând, la punctul 147, că Anic participase cu regularitate, de la sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979 până la mijlocul anului 1982, la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă, în cadrul cărora au avut loc discuții referitoare la volumele vânzărilor diverșilor producători și au fost efectuate schimburi de informații în această privință.

27 La punctul 148, Tribunalul a arătat că, în paralel cu participarea societății Anic la reuniuni, denumirea acesteia apărea în diverse tabele, descoperite la sediul unor producători de polipropilenă, al căror conținut arăta în mod clar că scopul acestor reuniuni era stabilirea obiectivelor privind volumul vânzărilor. Prin urmare, Comisia era îndreptățită să considere că, în cadrul reuniunilor, Anic, în ceea ce o privește, furnizase conținutul acestor tabele, care trebuie să fi fost întocmite pe baza unor informații provenite de la producători și nu din statisticile sistemului Fides.

28 La punctul 149, Tribunalul a constatat că terminologia utilizată în diferitele documente referitoare la anii 1979 și 1980, realizate de către Comisie, justificau concluzia conform căreia producătorii au ajuns la un scop comun.

29 În ceea ce privește în special anul 1979, Tribunalul a arătat, la punctul 150, că procesul-verbal al reuniunii din 26 și 27 septembrie 1979 și tabelul „*Producer's Sales to West Europe*”, luat de la sediul ICI, indicau faptul că sistemul prevăzut inițial pentru anul 1979 trebuia să fie făcut mai riguros pentru ultimele trei luni din an.

30 La punctul 151, Tribunalul a constatat că stabilirea, pentru anul 1980, a unor obiective privind volumul vânzărilor pentru întregul an reieșea din tabelul datat 26 februarie 1980, găsit la sediul Atochem SA, precum și din procesul-verbal al reuniunilor din ianuarie 1981, care erau confirmate de un tabel din data de 8 octombrie 1980, care compara, pentru diverșii producători, capacitatea nominală și cota pentru anul 1980.

31 La punctele 152-157, Tribunalul a subliniat că, în ceea ce privește anul 1981, producătorilor li s-a reproșat că participaseră la negocieri pentru încheierea unui acord privind cotele și că, în acest context, comunicaseră „ambitiile” proprii, că aceștia conveniseră, cu titlu de măsură temporară, să își reducă vânzările lunare la 1/12 din 85 % din „obiectivul” convenit pentru anul 1980, în perioada februarie și martie 1981, că își alocaseră pentru restul anului aceeași cotă teoretică din anul precedent, că în fiecare lună raportaseră, în cadrul reuniunilor, vânzările proprii și, în ultimul rând, că verificaseră dacă vânzările proprii respectau cota teoretică alocată. Conform Tribunalului, existența negocierilor menționate și comunicarea „ambitiilor” erau atestate de diverse elemente de probă, precum tabelele și o notă internă a societății ICI; adoptarea de măsuri temporare în lunile februarie și martie 1981 reieșea din procesul-verbal al reuniunilor din ianuarie 1981; faptul că producătorii și-au alocat, pentru restul anului, aceeași cotă teoretică din anul precedent și că au verificat respectarea acestei cote prin schimbul lunar al cifrelor de vânzări ale acestora era stabilit prin combinarea unui tabel din data de 20 decembrie 1981, a unui tabel nedatat, denumit „Scarti per società”, descoperit la sediul ICI, și a unui tabel nedatat, descoperit, de asemenea, la sediul ICI. Conform Tribunalului, participarea societății Anic la aceste diverse activități rezulta, pe de o parte, din participarea acesteia la

reuniuni în cadrul cărora au avut loc activitățile respective și din menționarea denumirii acestora în diversele documente menționate anterior.

32 La punctele 158-160, Tribunalul a arătat că, pentru anul 1982, producătorilor li s-a reproșat că participaseră la negocieri pentru încheierea unui acord privind cotele, că, în acest context, comunicaseră „ambițiile” proprii în materie de tonaje, că, în lipsa unui acord definitiv, raportaseră cifrele de vânzări lunare în primul semestru, comparându-le cu procentul realizat în cursul anului precedent și că, în al doilea semestru, făcuseră eforturi pentru a-și limita vânzările lunare la procentul din piața globală realizat în primul semestru al anului respectiv. Conform Tribunalului, existența negocierilor menționate și a comunicării „ambițiilor” erau atestate de un document intitulat „*Scheme for discussions «quota system 1982»*”, printr-o notă a societății ICI intitulată „*Polypropylene 1982, Guidelines*”, de un tabel datat din 17 februarie 1982 și de un tabel în limba italiană, care constituia o propunere complexă; măsurile adoptate pentru primul semestru erau stabilite prin procesul-verbal al reuniunii din 13 mai 1982; executarea acestor măsuri era atestată prin procesele-verbale ale reuniunilor din 9 iunie, 20 și 21 iulie și 20 august 1982.

33 Tribunalul a constatat, de asemenea, la punctul 161, că, în ceea ce privește anul 1981 și primul semestru al anului 1982, Comisia a dedus în mod întemeiat din supravegherea reciprocă, în cadrul reuniunilor periodice, a punerii în aplicare a unui sistem de limitare a vânzărilor lunare în raport cu o perioadă anterioară, că acest sistem fusese adoptat de participanții la reuniuni.

34 Tribunalul a adăugat, la punctul 162, că, având în vedere obiectivele identice ale diverselor măsuri de limitare a volumelor vânzărilor – respectiv diminuarea presiunii exercitate asupra prețurilor prin oferta excedentară – Comisia a fost îndreptățită să considere că aceste măsuri făceau parte dintr-un sistem de cote.

35 Tribunalul a considerat, la punctele 163-166, că argumentele prezentate de Anic nu erau de natură să infirme constatările de fapt ale Comisiei. În primul rând, procesele-verbale ale reuniunilor dezmințeau teza conform căreia documentele prezentate de Comisie proveneau de la terți și nu erau rezultatul unor discuții între producători. În al doilea rând, deși s-a stabilit că Anic a utilizat la maxim capacitățile sale de producție, o asemenea utilizare poate să demonstreze cel mult că aceasta nu a respectat ceea ce a convenit. În al treilea rând, faptul că Anic și SIR au fost menționate împreună în mai multe documente nu a diminuat valoarea probatorie a acestor documente, care datau toate după noiembrie 1980, perioadă în care ENI, societate de care aparținea Anic, fusese autorizată să fie mandată pentru a asigura gestiunea SIR, astfel încât aceste societăți nu mai erau concurente.

36 Tribunalul a constatat în schimb, la punctele 167 și 168 că Comisia nu demonstrase potrivit legii că Anic participase la măsurile de limitare a volumelor vânzărilor în al doilea semestru al anului 1982, din moment ce Anic încetase să participe la reuniuni de la mijlocului anului 1982, iar limitarea vânzărilor lunare nu putea fi disociată de controlul, efectuat *a posteriori* de producători în cadrul reuniunilor, în privința corespondenței dintre cifrele realizate efectiv și cele care ar fi trebuit teoretic să fie realizate. Tribunalul a considerat că această constatare era

confirmată de faptul că procesele-verbale ale reuniunilor din 6 octombrie și din 2 decembrie 1982, în cursul cărora fusese controlată punerea în aplicare a limitării vânzărilor lunare, arătau că Anic nu luase parte la acest control.

37 În cele din urmă, Tribunalul a constatat, la punctele 169 și 170, că societății Anic i s-a reproșat că a participat în ultimul trimestru din 1982 la negocierea unui acord privind cotele pentru 1983 și că a rămas astfel implicată în acordurile referitoare cel puțin la primul trimestru din 1983, deși aceasta încetase să participe la reuniuni de la mijlocul sau de la sfârșitul anului 1982. Din punctele 171-174 reiese că Anic nu putea susține, în această privință, că o astfel de participare era foarte puțin probabilă pe motiv că, la data respectivă, aceasta ieșise de pe piața de polipropilenă, întrucât Comisia a putut deduce din răspunsul dat de Anic la cererea de informații că aceasta rămăsese prezentă pe piața de polipropilenă până în aprilie 1983. Conform Tribunalului, rezultă că nu era foarte puțin probabil ca Anic să fi transmis producătorilor la sfârșitul anului 1982 aspirațiile sale în vederea stabilirii cotelor pentru primul trimestru al anului 1983, astfel încât era necesar să verifice dacă acest fapt a fost demonstrat potrivit legii de către Comisie.

38 În această privință, Tribunalul a subliniat, la punctele 175-177, că, la rândul său, Comisia a putut să se întemeieze pe o notă scrisă a unui angajat al societății ICI, datată 28 octombrie 1982, care exprima aspirațiile societății Anic în termeni de volume ale vânzărilor și propunerile acesteia în ceea ce privește cotele care trebuie să fie alocate altor producători, ceea ce, conform Tribunalului, trebuia considerat un act de participare la negocierile pentru stabilirea cotelor pentru primul trimestru al anului 1983.

39 Tribunalul a concluzionat, la punctul 178, că Comisia a stabilit potrivit legii, pe de o parte, că Anic se număra printre producătorii de polipropilenă între care au apărut intenții comune referitoare la obiectivele privind volumele vânzărilor pentru anii 1979 și 1980 și limitarea vânzărilor lunare ale acestora în raport cu o perioadă anterioară pentru anul 1981 și primul semestru al anului 1982, menționate în Decizia polipropilenă și care făceau parte dintr-un sistem de cote, și, pe de altă parte, că, la sfârșitul lunii octombrie 1982, Anic a comunicat societății ICI aspirațiile sale privind volumul vânzărilor pentru primul trimestru din 1983. În schimb, conform Tribunalului, Comisia nu a stabilit potrivit legii că Anic se număra printre producătorii de polipropilenă între care au apărut intenții comune privind limitarea vânzărilor lunare ale acestora în raport cu o perioadă anterioară, pentru al doilea semestru din 1982.

Cu privire la aplicarea articolului 85 alineatul (1) din tratat

Încadrarea juridică

40 Tribunalul a observat, la punctele 196 și 197 din hotărârea atacată, că fiecare element de fapt a fost calificat de Comisie fie drept acord, în principal, fie, în subsidiar, drept practică concertată în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat. La punctul 198, făcând referire la Hotărârea Curții din 15 iulie 1970, ACF Chemiefarma/Comisia (41/69, Rec., p. 661), și Hotărârea din 29 octombrie 1980, Van Landewyck și alții/Comisia (cauzele conexate 209/78-

215/78 și 218/78, Rec., p. 3125), Tribunalul a constatat că, pentru a exista un acord în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, este suficient ca întreprinderile în cauză să își fi exprimat voința comună de a se comporta pe piață într-un anumit fel. Prin urmare, Comisia era îndreptățită să califice drept acorduri intențiile comune existente între Anic și ceilalți producători, care se refereau la inițiativele privind prețurile, la obiectivele privind volumul vânzărilor pentru anii 1979 și 1980 și la măsuri de limitare a vânzărilor lunare în raport cu o perioadă anterioară pentru anul 1981 și primul semestru al anului 1982.

41 În vederea definirii noțiunii de practică concertată, Tribunalul a făcut trimitere, la punctul 199, la Hotărârea Curții din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia (cauzele conexe 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663). În ceea ce privește cazul în speță, Tribunalul a constatat, la punctul 200, că Anic participase la reuniuni care aveau ca obiect stabilirea de prețuri țintă și de obiective privind volumul vânzărilor și care includeau schimburi de informații între concurenți cu privire la acest subiect și că aceasta a luat astfel parte la o concertare care avea ca obiect influențarea comportamentului producătorilor pe piață și dezvoltarea comportamentului pe care fiecare dintre ei intenționa să îl adopte pe piață. La punctul 201, Tribunalul a adăugat că Anic nu numai că a urmărit obiectivul de a elimina în avans incertitudinea referitoare la comportamentul viitor al concurenților săi, ci a trebuit neapărat să țină seama, direct sau indirect, de informațiile obținute în cadrul reuniunilor respective pentru a stabili politica pe care intenționa să o aplice pe piață. De asemenea, conform Tribunalului, concurenții acesteia trebuiau neapărat să țină seama, direct sau indirect, de informațiile pe care Anic le dezvoltase acestora cu privire la comportamentul pe care aceasta îl adoptase sau pe care urma să îl adopte pe piață, pentru a stabili politica pe care intenționau să o aplice pe piață. Tribunalul a concluzionat, la punctul 202, că, ținând seama de obiectul lor, Comisia a putut în mod întemeiat să considere, în subsidiar, ca fiind practici concertate în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat reuniunile periodice la care a participat Anic între sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979 și mijlocul anului 1982, precum și comunicarea din partea societății Anic către ICI, de la sfârșitul lunii octombrie 1982, privind aspirațiile în materie de volume ale vânzărilor pentru primul trimestru al anului 1983.

42 În ceea ce privește existența unei încălcări unice, calificată la articolul 1 din Decizia polipropilenă drept „un acord și o practică concertată”, după ce reamintise, la punctul 203, că diversele practici concertate și diversele acorduri făceau parte, în cazul din speță, din sistemele de reuniuni periodice, având în vedere obiectul lor identic de stabilire a prețurilor țintă și a cotelor, Tribunalul a subliniat, la punctul 204, că aceste sisteme se înscriau, la rândul lor, într-o serie de eforturi ale întreprinderilor în cauză, care urmăreau un singur scop economic, adică denaturarea evoluției normale a prețurilor pe piața de polipropilenă. Conform Tribunalului, ar fi fost, prin urmare, artificială subdivizarea acestui comportament continuu, caracterizat printr-un obiectiv unic, și considerarea acestuia ca reprezentând mai multe încălcări diferite. În fapt, Anic participase – timp de mai mulți ani – la un ansamblu integrat de sisteme care constituiau o încălcare unică, concretizată treptat atât prin acorduri ilicite, cât și prin practici concertate ilicite.

43 Prin urmare, Tribunalul a constatat, la punctul 205, că Comisia a încadrat în mod întemeiat această încălcare unică drept „un acord și o practică concertată”, în măsura în care această încălcare implica totodată elemente care trebuiau să fie considerate „acorduri” și elemente care trebuiau să fie considerate „practici concertate”. Conform Tribunalului, având în vedere această încălcare complexă, dubla încadrare efectuată de Comisie la articolul 1 din Decizia

polipropilenă trebuia înțeleasă nu ca o încadrare care necesita simultan și cumulativ dovada că fiecare dintre aceste elemente de fapt prezentau elementele constitutive ale unui acord și ale unei practici concertate, ci ca reprezentând un ansamblu complex alcătuit din elemente de fapt, dintre care unele fuseseră încadrate ca acorduri, iar altele drept practici concertate în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, care nu prevede o încadrare specifică pentru acest tip de încălcare complexă. În plus, conform punctului 206, în cazul Anic, Comisia a demonstrat potrivit legii fiecare aspect constitutiv al acestei încălcări pe durata participării sale la sistemul de reuniuni periodice și, prin urmare, nu i-a imputat societății Anic răspunderea pentru comportamentul altor producători.

Efectul restrictiv asupra concurenței

44 În ceea ce privește argumentele aduse de Anic pentru a demonstra că participarea sa la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă era lipsită atât de obiect, cât și de efect anticoncurențial, Tribunalul a subliniat, la punctul 215, că aceste reuniuni avuseseră ca obiect restrângerea concurenței în interiorul pieței comune, în special prin stabilirea prețurilor țintă și a obiectivelor privind volumul vânzărilor și că, în consecință, participarea sa la aceste reuniuni nu era lipsită de obiect anticoncurențial în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat. În plus, Tribunalul a afirmat, la punctul 216, că nu se punea problema stabilirii dacă participarea individuală a societății Anic fusese de natură să restrângă concurența, ci dacă încălcarea la care aceasta participase alături de alții fusese de natură să facă acest lucru. Tribunalul a subliniat că întreprinderile în cauză dețineau aproape întreaga piață, ceea ce făcea dovada faptului că încălcarea pe care acestea o comiseseră împreună ar fi putut restrânge concurența.

Efectul asupra comerțului între statele membre

45 Tribunalul a observat, la punctul 223, că, în temeiul articolului 85 alineatul (1) din tratat, nu era obligația Comisiei să demonstreze că participarea societății Anic la un acord și la o practică concertată avusesse un efect vizibil asupra comerțului între statele membre, ci numai că acordurile și practicile concertate puteau aduce atingere comerțului între statele membre. În acest sens și făcând referire la Hotărârea Van Landewyck și alții/Comisia, citată anterior, Tribunalul a constatat că restrângerile concurenței constatate în speță erau în măsură să deturneze fluxurile comerciale de la tendința pe care ar fi avut-o altminteri. În plus, conform punctului 224, Anic nu se putea prevala de dimensiunea sa redusă pe piață, din moment ce încălcarea comisă împreună cu ceilalți era de natură să afecteze comerțul dintre statele membre. La punctul 225, Tribunalul a concluzionat că Comisia stabilise potrivit legii că încălcarea la care participase Anic era de natură să afecteze comerțul dintre statele membre, fără să fi fost necesar să demonstreze că participarea individuală a societății Anic afectase schimburile comerciale dintre statele membre.

46 La punctul 227, Tribunalul a concluzionat din considerentele anterioare, în primul rând, că, deoarece constatările de fapt făcute de către Comisie împotriva societății Anic pentru perioada anterioară finului anului 1978 sau începutul anului 1979, precum și pentru perioada ulterioară lunii octombrie 1982, nu fuseseră demonstrate potrivit legii, articolul 1 din Decizia polipropilenă trebuia să fie anulat în măsura în care acesta a constatat că Anic participase la

încălcare în perioadele respective. În al doilea rând, întrucât nici constatările de fapt făcute de către Comisie împotriva lui Anic pentru perioada ulterioară mijlocului anului 1982 în ceea ce privește participarea acesteia la sistemul de reuniuni periodice ale producătorilor de polipropilenă, la inițiativele privind prețurile, precum și la limitarea vânzărilor lunare în raport cu o perioadă anterioară nu au fost demonstrate potrivit legii, Tribunalul a considerat că articolul 1 din decizia menționată trebuie să fie anulat în măsura în care acesta constata această participare. În al treilea rând, întrucât nici constatările de fapt făcute de către Comisie împotriva societății Anic în ceea ce privește măsurile destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile nu fuseseră demonstrate potrivit legii, Tribunalul a considerat că articolul 1 din Decizia polipropilenă trebuie să fie anulat în măsura în care acesta constata că Anic luase parte la aceste măsuri. În privința celorlalte aspecte, conform Tribunalului, trebuiau respinse obiecțiile societății Anic cu privire la constatările de fapt și la aplicarea articolului 85 alineatul (1) din tratat, efectuate de Comisie în aceeași decizie.

Cu privire la încălcarea imputabilă societății Anic

47 Pronunțându-se cu privire la argumentul societății Anic, conform căruia încălcarea nu trebuia să îi fie imputată, întrucât Comisia ar fi trebuit să atribuie o parte din încălcarea comisă altor producători italieni – Monte și SIR – cu care Anic colaborase în urma restructurărilor, Tribunalul a subliniat, în primul rând, la punctele 235 și 236, că articolul 85 alineatul (1) din tratat se adresează entităților economice constituite dintr-un ansamblu de elemente materiale și umane și că, atunci când se stabilește existența unei încălcări, este necesar să se identifice persoana fizică sau juridică responsabilă de exploatarea întreprinderii la data comiterii încălcării.

48 În al doilea rând, Tribunalul a arătat, la punctul 237, că, în cazul în care persoana responsabilă pentru exploatarea întreprinderii respective a încetat să existe din punct de vedere juridic, trebuie să se identifice, în primul rând, ansamblul elementelor materiale și umane care au contribuit la comiterea încălcării pentru a identifica, în al doilea rând, persoana care a devenit responsabilă de exploatarea respectivului ansamblu, pentru a evita ca, în urma dispariției persoanei responsabile de exploatarea acesteia în momentul comiterii încălcării, întreprinderea să aibă posibilitatea de a nu răspunde de această încălcare.

49 În cazul societății Anic, Tribunalul a observat, la punctele 238-242, că persoana juridică responsabilă de exploatarea întreprinderii în momentul comiterii încălcării a continuat să existe până la data adoptării deciziei Comisiei și că aceasta din urmă i-a imputat în mod îndreptățit încălcarea. Tribunalul a adăugat că situația era diferită în cazul Saga Petrokjemii, evocat de Anic, întrucât această persoană juridică încetase să existe în urma fuziunii cu Statoil. În ceea ce privește pretinsa imputare a actelor comise de SIR societății Anic, Tribunalul a subliniat că încălcarea fusese dovedită în privința Anic numai pe baza acțiunilor acesteia, iar Comisia declarase că o eventuală încălcare comisă de către SIR ar fi trebuit să îi fie imputată chiar acestei întreprinderi, dar că, din motive de oportunitate, Comisia nu a considerat că este necesar să inițieze o procedură împotriva acestei întreprinderi.

Cu privire la valoarea amenzii

50 La punctele 259-261, Tribunalul, după ce a constatat că, din aprecierile sale, durata încălcării fusese mai mică decât cea constatată de către Comisie, a considerat că, din acest motiv, trebuia redusă valoarea amenzii.

51 În ceea ce privește gravitatea încălcării, Tribunalul a constatat, la punctele 264 și 265, că rolul jucat de Anic pe durata participării acesteia la încălcare fusese corect stabilit de Comisie și că aceasta a fost îndreptățită să calculeze valoarea amenzii în funcție de rolul respectiv. Mai mult, conform Tribunalului, faptele stabilite arătau prin gravitatea lor intrinsecă – în special stabilirea prețurilor țintă și a obiectivelor privind volumul vânzărilor – că Anic nu acționase din imprudență, nici măcar din neglijență, ci în mod deliberat.

52 Pronunțându-se cu privire la argumentul societății Anic, conform căruia Comisia nu ținuse seama în mod corect de dimensiunea sa pe piață la stabilirea valorii amenzii, Tribunalul a considerat, la punctele 269-275, că, pe de o parte, Comisia definise criteriile pentru stabilirea nivelului general al amenzilor impuse întreprinderilor destinate ale Deciziei polipropilenă (punctul 108 din această decizie), care justificau cu prisosință nivelul general al amenzilor impuse, și, pe de altă parte, aceasta definise criteriile pertinente și suficiente pentru ponderarea echitabilă a amenzilor impuse fiecărei întreprinderi (punctul 109 din decizia menționată). În ceea ce privește această ultimă categorie de criterii, considerate a fi pertinente și suficiente, tribunalul a constatat că, pentru a stabili valoarea amenzii care trebuie aplicată fiecărei întreprinderi, Comisia a făcut trimitere la dimensiunea acestora pe piața comunitară de polipropilenă. Conform Tribunalului, faptul că cifrele luate în considerare în acest sens de către Comisie nu au fost menționate în Decizia polipropilenă nu a putut vicia decizia de ilegalitate, din moment ce, în cursul procedurii în fața Tribunalului, Comisia a prezentat cifrele corespunzătoare, a căror exactitate nu a fost contestată de Anic. Conform Tribunalului, rezultă că, pentru a calcula valoarea amenzii, Comisia apreciasse în mod corect dimensiunea societății pe piața comunitară a polipropilenei.

53 Întrucât Anic a susținut că efectele încălcării ar fi trebuit luate în considerare de către Comisie și, în special, comportamentul său pe piață în ceea ce privește atât prețurile, cât și volumele, comportament care putea fi explicat independent de orice participare la acorduri sau la practici concertate sau, în subsidiar, că orice participare a sa la acestea nu avuseseră niciun efect asupra concurenței și asupra schimburilor comerciale între statele membre, Tribunalul a constatat, la punctul 279, că două tipuri de efecte au fost distinse de Comisie: pe de o parte, instrucțiunile privind prețurile, pe care producătorii le adresaseră serviciilor lor de vânzări; pe de altă parte, evoluția prețurilor facturate diferiților clienți. Conform punctului 280, primul tip de efecte a fost demonstrat potrivit legii de către Comisie, plecând de la numeroase instrucțiuni privind prețurile date de diferiții producători. În ceea ce privește al doilea tip de efecte, Tribunalul a arătat, la punctul 281, că din Decizia polipropilenă reieșea că, pentru diminuarea valorii amenzilor, Comisia ținuse cont de faptul că, în general, inițiativele privind prețurile nu își atinseseră pe deplin scopul și că nu exista nicio măsură de constrângere de natură să asigure respectarea cotelor sau a altor aranjamente. La punctele 282 și 283, Tribunalul a concluzionat că, în mod întemeiat, Comisia a ținut în întregime seama de primul tip de efecte și a ținut cont de caracterul limitat al celui de-al doilea tip de efecte, într-o măsură a cărei insuficiență nu a

fost demonstrată de către Anic, și a subliniat că respinsese deja argumentele societății Anic referitoare la dimensiunea sa redusă pe piață.

54 Tribunalul a constatat, la punctul 290, că Comisia ținuse cont de faptul că întreprinderile suferiseră pierderi substanțiale din cauza exploatării sectorului de polipropilenă pentru o perioadă îndelungată și că, prin urmare, aceasta ținuse cont, de asemenea, de condițiile economice nefavorabile din sectorul respectiv în vederea stabilirii nivelului general al amenzilor. În plus, conform punctului 291, faptul că, în trecut, Comisia hotărâse să țină seama de situația de criză în care se afla sectorul economic în cauză, nu putea să o constrângă să țină seama în același mod de o asemenea situație în cazul din speță.

55 În cele din urmă, Tribunalul a arătat, la punctul 295, că lipsa unei încălcări anterioare nu putea constitui o circumstanță atenuantă și, la punctul 299, că, pentru a calcula valoarea amenzii care trebuie impusă societății Anic, Comisia plecase de la o încadrare juridică corectă a încălcării.

56 Tribunalul a concluzionat, la punctul 301, că amenda impusă societății Anic corespundea gravității încălcării constatate a regulilor comunitare de concurență, dar că aceasta trebuia să fie redusă ca urmare a duratei mai mici a încălcării. În primul rând, conform punctului 302, durata respectivă fusese redusă cu 14 luni din cele 62, în ceea ce privește perioada cuprinsă între noiembrie 1977 și sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979. Cu toate acestea, Comisia ținuse deja cont la stabilirea valorii amenzilor de faptul că mecanismul de punere în aplicare a încălcării fusese instituit complet abia la începutul anului 1979. În al doilea rând, conform punctului 303, durata încălcării fusese redusă cu două luni în ceea ce privește perioada cuprinsă între sfârșitul lunii octombrie și sfârșitul anului 1982 sau începutul anului 1983, în cursul căreia încălcarea fusese extrem de gravă. În al treilea rând, conform punctului 304, după mijlocul anului 1982, Comisia nu stabilise participarea societății Anic la niciunul din elementele constitutive ale încălcării, sub rezerva comunicării societății ICI de către Anic, la sfârșitul lunii octombrie 1982, a aspirațiilor sale în materie de volume ale vânzărilor pentru primul trimestru al anului 1983. În al patrulea rând, conform punctului 305, Comisia nu demonstrase potrivit legii că Anic participase la măsurile destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile. Prin urmare, Tribunalul a considerat că valoarea amenzii trebuia să fie redusă cu 40 %.

57 În aceste condiții, Tribunalul a declarat și a hotărât:

1) Anulează articolul 1 din Decizia propilenă, în măsura în care acesta constată că Anic a participat:

– la încălcare anterior sfârșitului anului 1978 sau începutului anului 1979 și ulterior sfârșitului lunii octombrie 1982;

– la sistemul de reuniuni periodice ale producătorilor de polipropilenă, la inițiativele privind prețurile și la limitarea vânzărilor lunare în raport cu o perioadă anterioară, după mijlocul anului 1982; și

– la măsuri de facilitare a punerii în aplicare a inițiativelor privind prețurile.

2) Stabilește valoarea amenzii impuse societății Anic la articolul 3 din această decizie la 450 000 ECU, respectiv 662 215 500 LIT.

3) Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.

4) Fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată.

Recursul

58 În recursul său, Comisia solicită Curții:

– să anuleze hotărârea atacată în ceea ce privește părțile menționate la punctul 1 a doua și a treia liniuță din dispozitiv;

– să stabilească valoarea amenzii la 562 500 ECU;

– să respingă ca inadmisibile pretențiile societății Anic vizând anularea Deciziei polipropilenă;

– să respingă toate motivele de drept formulate de Anic împotriva hotărârii atacate;

– să oblige societatea Anic la plata cheltuielilor de judecată.

59 Anic solicită Curții:

– să respingă în întregime recursul Comisiei împotriva hotărârii atacate;

– să anuleze hotărârea atacată din motive insuficiente și contradictorii și pentru aplicarea eronată a legii în ceea ce privește stabilirea datei la care a încetat participarea societății Anic la încălcare; să stabilească data respectivă în iunie 1982 și nu în octombrie 1982 și, după anularea părții corespunzătoare din articolul 1 din Decizia polipropilenă, să reducă în consecință amenda impusă societății Anic sau să înainteze din nou cazul în fața Tribunalului în acest scop;

– să anuleze hotărârea atacată din motive insuficiente și contradictorii și pentru aplicarea eronată a legii în ceea ce privește principiile aplicate în materie de răspundere, de constatare a

încălcării, de încadrare juridică și de gravitate a încălcării, precum și să procedeze la o nouă apreciere a elementelor și criteriilor de stabilire a amenzii impuse societății Anic și, după anularea părții corespunzătoare din articolul 3 din Decizia polipropilenă, să reducă în consecință amenda respectivă sau să înainteze din nou cazul în fața Tribunalului în acest scop;

– să oblige Comisia la plata cheltuielilor de judecată, atât în acțiunea în primă instanță, cât și în prezentul recurs.

60 Anic a solicitat, de asemenea, Curții să ia măsurile adecvate pentru a verifica dacă Decizia polipropilenă a fost adoptată prin respectarea procedurilor prevăzute și, în caz contrar, să o declare inexistentă sau nulă în ceea ce privește Anic.

61 În sprijinul recursului său, Comisia a invocat două motive întemeiate pe încălcarea dreptului comunitar privind, pe de o parte, interpretarea eronată a Deciziei polipropilenă și, pe de altă parte, contradicția dintre motivele și dispozitivul hotărârii atacate. Comisia pretinde că aceste vicii au condus, de asemenea, la stabilirea eronată a valorii amenzii.

62 În sprijinul recursului său incident, Anic invocă motivul încălcării dreptului comunitar, întemeiat pe motivele insuficiente și contradictorii ale hotărârii atacate, precum și pe aplicarea incorectă a dreptului în ceea ce privește, în primul rând, viciile procedurii de adoptare a Deciziei polipropilenă; în al doilea rând, încălcarea principiului răspunderii personale; în al treilea rând, constatarea eronată a încălcării; în al patrulea rând, încadrarea juridică eronată a încălcării; în al cincilea rând, atribuirea eronată a răspunderii; în al șaselea rând, aprecierea eronată a gravității încălcării și, în al șaptelea rând, stabilirea eronată a valorii amenzii.

63 La cererea Comisiei și în pofida opoziției societății Anic, procedura a fost suspendată prin Decizia președintelui Curții din 27 iulie 1992, până la 15 septembrie 1994, în vederea examinării concluziilor care pot fi trase din Hotărârea din 15 iunie 1994, Comisia/BASF și alții (C-137/92 P, Rec., p. I-2555, denumită în continuare „Hotărârea PVC a Curții”), pronunțată în urma recursului introdus împotriva Hotărârii Tribunalului din 27 februarie 1992, BASF și alții/Comisia (T-79/89, T-84/89–T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 și T-104/89, Rec., p. II-315, denumită în continuare „Hotărârea PVC a Tribunalului”).

Cu privire la recursul incident al Anic

Cu privire la procedura de adoptare a Deciziei polipropilenă

64 Prin primul motiv din recursul său incident, care trebuie să fie analizat mai întâi, Anic susține că, având în vedere Hotărârea PVC a Tribunalului și Hotărârea PVC a Curții, aceasta consideră că, prin adoptarea Deciziei polipropilenă, Comisia a încălcat regulamentul de procedură aplicabil, în special în ceea ce privește atât competența de a adopta acte în toate versiunile lingvistice autentice, cât și respectarea formalităților referitoare la autentificarea acestora. Anic consideră că există suficiente indicii în acest sens și susține că, în orice caz,

Curtea are competența de a verifica dacă textul în limba italiană a fost adoptat și autentificat în mod corespunzător. În acest scop, Curtea putea să își procure actele și declarațiile înregistrate și procesele-verbale ale ședinței care a avut loc între 18 și 22 noiembrie 1991 în fața Tribunalului în cauza PVC. În cazul în care Comisia constată că Decizia polipropilenă nu a fost adoptată în mod corespunzător, aceasta ar trebui să o declare inexistentă sau, în subsidiar, să o anuleze în ceea ce privește Anic.

65 În răspunsul la obiecțiile Comisiei cu privire la admisibilitatea acestui motiv, Anic susține că articolul 116 din Regulamentul de procedură al Curții îi permite să concluzioneze că recursul ar trebui respins, că hotărârea atacată ar trebui anulată și că Decizia polipropilenă ar trebui declarată nevalidă, conform concluziilor prezentate în primă instanță. Prin aceasta, Anic nu schimbă cu nimic obiectul procedurii. Aceasta subliniază că, în orice caz, articolul 42 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții – pe care articolul 118 îl declară aplicabil procedurilor care au ca obiect un recurs împotriva unei decizii a Tribunalului – admite o derogare de la principiul general al interdicției de a prezenta noi motive în cursul procedurii, dacă aceste motive sunt întemeiate pe elemente de drept și de fapt care sunt descoperite în cursul procedurii. Acesta este cazul elementelor apărute în cursul procedurii PVC în fața Tribunalului. În plus, existența unor vicii de procedură care ar putea invalida Decizia polipropilenă în asemenea măsură încât aceasta ar deveni inexistentă, este un motiv de ordine publică pe care Curtea îl poate invoca din oficiu.

66 Comisia consideră că acest motiv și concluziile la care conduce acesta sunt în mod evident inadmisibile în sensul articolului 119 din Regulamentul de procedură al Curții. Criticile aduse de Anic vizează Decizia polipropilenă și nu hotărârea atacată, acest motiv nefiind invocat în fața Tribunalului. Întrucât nu poate identifica niciun punct în hotărâre la care să se refere aceste critici, Anic a concluzionat în fapt că Decizia polipropilenă trebuie declarată inexistentă sau, în subsidiar, anulată. Articolele 113 și 116 din Regulamentul de procedură al Curții arată că un recurs trebuie să vizeze anularea totală sau parțială a deciziei Tribunalului, conform noțiunii de recurs de la articolul 49 din Statutul Curții de Justiție a CE. În plus, tot în temeiul articolelor 113 și 116 menționate, recursul nu poate modifica obiectul acțiunii în fața Tribunalului.

67 În acest sens, trebuie să se observe, pe de o parte, că, în temeiul articolului 51 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a CE, recursul în fața Curții se poate baza pe motive întemeiate pe incompetența Tribunalului, pe nereguli de procedură în fața Tribunalului care aduc atingere intereselor reclamantei, precum și pe încălcarea dreptului comunitar de către Tribunal.

68 Conform unei jurisprudențe constante, a i se permite unei părți să invoce în fața Curții pentru prima dată un motiv pe care nu l-a invocat în fața Tribunalului ar însemna să i se permită acesteia să sesizeze Curtea, a cărei competență în materie de recurs este limitată, într-o cauză cu o sferă mai largă decât cea prezentată în fața Tribunalului. În cadrul unui recurs, competența Curții este, prin urmare, limitată la examinarea aprecierii de către Tribunal a motivelor care au fost dezbătute în fața acestuia (a se vedea, în special, Hotărârea din 1 iunie

1994, Comisia/Brazzelli Lualdi și alții, C-136/92 P, Rec., p. I-1981, punctul 59, și Hotărârea din 28 mai 1998, Deere/Comisia, C-7/95 P, Rec., p. I-3111, punctul 62).

69 În speță, este cunoscut faptul că Anic nu a prezentat în fața Tribunalului niciun motiv legat de legalitatea procedurii de adoptare a Deciziei polipropilenă.

70 Pe de altă parte, recursul vizează numai hotărârea atacată și doar în cazul în care aceasta ar fi anulată, conform articolului 54 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a CE, Curtea s-ar putea pronunța ea însăși în litigiu. Prin urmare, cât timp hotărârea atacată nu este anulată, Curtea nu are obligația de a analiza posibilele vicii ale Deciziei polipropilenă.

71 Rezultă că primul motiv trebuie să fie respins ca inadmisibil. De asemenea, din aceleași motive, cererea în vederea luării de măsuri de către Curte pentru stabilirea dacă, prin adoptarea Deciziei polipropilenă, Comisia a respectat regulamentul de procedură aplicabil. Numai în cazul anulării hotărârii atacate, ar trebui să se verifice dacă, astfel cum pretinde societatea Anic, Curtea trebuie să examineze din oficiu chestiunea inexistenței Deciziei polipropilenă.

Cu privire la încălcarea principiului răspunderii personale

72 Prin al doilea motiv, Anic pretinde că Tribunalul a comis o eroare de drept prin faptul că a considerat că aceasta era responsabilă de toate comportamentele imputabile întreprinderilor implicate, chiar dacă era imposibil să i se impute încălcări individuale. Mai mult, hotărârea atacată era viciată de o motivare insuficientă, în măsura în care problema atribuirii unei responsabilități colective nu a fost abordată de Tribunal la niciun punct din hotărârea sa. Punctele menționate de Comisie în acest sens au legătură doar cu problema asemănătoare, dar nu identică, a încălcării unice.

73 Participarea, alături de alte întreprinderi, la o încălcare a articolului 85 din tratat nu poate implica atribuirea acestor întreprinderi a unor comportamente survenite de-a lungul unei perioade destul de lungi, cu forme, o intensitate și o durată variabile pentru toți participanții, mai ales atunci când întreprinderile în cauză au demonstrat ca au jucat un rol limitat în termeni de durată și de gravitate ale încălcării comise efectiv. Un astfel de raționament este în contradicție cu principiul caracterului personal al răspunderii penale – care este aplicabil prin analogie, întrucât Tribunalul i-a atribuit societății Anic în mod nejustificat răspunderea pentru acțiuni la care fusese dovedită neparticiparea societății Anic.

74 Anic consideră că încălcarea unică nu trebuie să fie confundată cu răspunderea colectivă. Prima este o clasificare artificială care reunește în abstract diferite tipuri de comportamente, care, în fond, erau dissociate. Calificarea drept încălcare unică poate permite Comisiei să se elibereze de sarcina de a dovedi participarea materială a fiecărei întreprinderi la fiecare acțiune și de a prelungi termenul de prescriere, însă nu poate să fie transformată în criteriu de atribuire a răspunderii și, prin urmare, să implice răspunderea societății Anic pentru toate aspectele comportamentale ale tuturor întreprinderilor sancționate în cursul perioadei în cauză.

75 În speță, acest lucru ar însemna că nu va exista nicio analiză individuală a probelor incriminării și, în temeiul principiului unei încălcări unice, din care decurge principiul răspunderii colective, ar duce la încălcarea dreptului părților la apărare. Mai mult, din considerentul 109 al Deciziei polipropilenă reiese că prin acest raționament nu se dă nicio importanță activității fiecărei întreprinderi la data stabilirii amenzii.

76 Comisia observă că Anic contestă aici noțiunea de încălcare unică, reținută de Tribunal la punctele 203 și 204 din hotărârea atacată. Diversele acțiuni concertate întreprinse în cursul unei anumite perioade de către întreprinderile producătoare de polipropilenă au făcut parte dintr-un plan general care urmărea menținerea prețurilor acestui produs, plan general care corespundea, prin urmare, unei încălcări unice, care s-a concretizat în diverse acțiuni. Acest lucru atrage răspunderea fiecărei întreprinderi pentru întreaga încălcare, independent de participarea la o acțiune anume, fără a exclude faptul că trebuie să se țină seama de cât de activă a fost întreprinderea în cauză pentru stabilirea amenzii.

77 Comisia subliniază că respectiva încadrare drept încălcare unică nu decurge dintr-o noțiune juridică, ci constituie o calificare a faptelor care presupune găsirea unei legături între diversele comportamente concertate care urmăresc un obiectiv unic într-o situație economică precisă. Nu se poate exclude în mod abstract că anumite fapte pot fi calificate drept încălcare unică. Prin urmare, Comisia și Tribunalul ar fi putut comite cel mult o eroare în calificarea faptelor, dar cu siguranță nu o eroare de drept. Această calificare nu contravine principiului caracterului personal al răspunderii penale, presupunând că acesta este aplicabil prin analogie în speță.

78 În acest sens, trebuie recunoscut, în primul rând, faptul că, având în vedere natura încălcărilor în cauză, precum și natura și gradul de severitate al sancțiunilor aplicate, răspunderea pentru comiterea acestor încălcări are un caracter personal.

79 Trebuie să se arate, în al doilea rând, că acordurile și practicile concertate menționate la articolul 85 alineatul (1) din tratat rezultă, în mod necesar, în urma colaborării dintre mai multe întreprinderi, care sunt toate coautoare ale încălcării, însă a căror participare poate lua forme diferite, în special în funcție de caracteristicile pieței în cauză și ale poziției fiecărei întreprinderi pe piața respectivă, de scopurile urmărite și de modalitățile de punere în aplicare alese sau avute în vedere.

80 Cu toate acestea, simplul fapt că fiecare întreprindere participă la încălcare în moduri care îi sunt proprii nu este suficient pentru a exclude răspunderea acesteia pentru întreaga încălcare, inclusiv pentru comportamentele care sunt puse în aplicare efectiv de alte întreprinderi participante, dar care au același obiect sau același efect anticoncurențial.

81 Trebuie reamintit, în al treilea rând, faptul că articolul 85 din tratat interzice acordurile între întreprinderi și deciziile asociațiilor de întreprinderi, inclusiv comportamentele care constituie punerea în aplicare a acestor acorduri sau decizii, precum și practicile concertate, în cazul în care acestea sunt de natură să afecteze comerțul intracomunitar și au un obiect sau un efect

anticoncurențial. Prin urmare, o încălcare a acestui articol poate fi rezultatul nu numai al unui act izolat, ci, de asemenea, al unei serii de acțiuni sau chiar al unui comportament continuu. Această interpretare nu poate fi contestată pe motiv că unul sau mai multe elemente din această serie de acțiuni sau din acest comportament continuu pot, la rândul lor, să constituie o încălcare a articolului 85 din tratat.

82 În speță, Tribunalul a considerat, la punctul 204 din hotărârea atacată, că acordurile și practicile concertate constatate făceau parte, având în vedere obiectul lor identic, din sisteme de reuniuni periodice, de stabilire a prețurilor țintă și a cotelor, sisteme care, la rândul lor, se înscriau într-o serie de eforturi ale întreprinderilor în cauză, care urmăreau un singur scop economic, adică acela de a denatura evoluția prețurilor. În opinia Tribunalului, ar fi artificială subdivizarea acestui comportament continuu, caracterizat printr-un singur scop, prin considerarea acestuia drept reprezentând mai multe încălcări distincte, când, de fapt, este vorba de o încălcare unică, concretizată treptat atât prin acorduri, cât și prin practici concertate.

83 În astfel de circumstanțe, Tribunalul a putut considera în mod întemeiat că o întreprindere care a participat la o asemenea încălcare prin comportamente proprii, sub formă de acord sau de practică concertată cu un obiect anticoncurențial în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat și care vizau să contribuie la înfăptuirea unei încălcări în ansamblu era, de asemenea, responsabilă, pentru toată perioada în care a participat la respectiva încălcare, de comportamentele puse în aplicare de alte întreprinderi în cadrul aceleiași încălcări. Acesta este cazul și atunci când se stabilește că întreprinderea în cauză cunoștea comportamentele ilicite ale celorlalți participanți sau că putea, în mod rezonabil, să le prevadă și era pregătită să își asume riscul.

84 Contrar celor susținute de Anic, o astfel de concluzie nu contrazice principiul conform căruia răspunderea pentru asemenea încălcări are un caracter personal. În fapt, aceasta corespunde unei concepții larg răspândite în ordinea juridică a statelor în ceea ce privește atribuirea răspunderii pentru încălcări comise de mai mulți autori în funcție de participarea acestora la încălcare în ansamblul său, care, în aceste sisteme juridice, nu este considerată contrară caracterului personal al răspunderii.

85 O astfel de interpretare nu neglijează analiza individuală a probelor incriminatorii, în detrimentul normelor aplicabile în materie de probe, și nu încalcă dreptul la apărare al întreprinderilor implicate.

86 Mai întâi, în cazul unui litigiu privind existența unei încălcări a regulilor de concurență, Comisia are obligația de a dovedi încălcările pe care le constată și de a stabili care sunt probele care pot demonstra potrivit legii existența faptelor constitutive ale unei încălcări (Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctul 58). În acest context, Comisiei îi revine în special sarcina de a stabili toate faptele care permit să se concluzioneze că o întreprindere a participat la o astfel de încălcare și că aceasta este responsabilă pentru diversele aspecte ale încălcării.

87 Atunci când, precum în cazul din speță, încălcarea implică acorduri și practici concertate anticoncurențiale, Comisia trebuie, în special, să dovedească faptul că întreprinderea a contribuit prin comportamentul propriu la obiectivele comune urmărite de toți participanții și că respectiva întreprindere era la curent cu alte comportamente efective avute în vedere sau puse în aplicare de alte întreprinderi în vederea acelorași obiective sau că aceasta putea să le prevadă în mod rezonabil și că era pregătită să își asume riscul.

88 Tribunalul a constatat, pe de o parte, la punctul 204, citat anterior, că toate eforturile întreprinderilor participante urmăreau un obiectiv anticoncurențial comun. Pe de altă parte, din toate constatările de fapt făcute de Tribunal la punctele 63-178 din hotărârea atacată, în ceea ce privește diferitele aspecte ale încălcării, reiese că acesta a ajuns la concluzia că Anic participase la toate aspectele respective numai pe baza comportamentului acesteia, a contribuției pe care aceasta intenționa astfel să o aducă acestor aspecte și a cunoștințelor deținute cu privire la comportamentele planificate sau aplicate de alte întreprinderi, datorită participării sale la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă. În aceste condiții, Tribunalul a fost îndreptățit să considere că participarea societății Anic la încălcare, prin propriul comportament, a dat naștere la co-responsabilitatea acesteia pentru întreaga încălcare comisă în cursul participării sale.

89 În al doilea rând, întreprinderile în cauză sunt în măsură să își exercite dreptul la apărare atât în ceea ce privește acuzația referitoare la participarea efectivă la încălcare, cât și în ceea ce privește comportamentele efective de care sunt acuzate alte întreprinderi, dar care intră în sfera aceleiași încălcări. În cazul acordurilor sau al practicilor concertate cu un obiect anticoncurențial, acestea vor putea, de asemenea, să își exercite acest drept în ceea ce privește existența unui obiectiv comun, intenția lor de a contribui la întreaga încălcare prin comportamentul lor propriu și în ceea ce privește cunoașterea comportamentelor altor participanți sau previzibilitatea acestora și acceptarea riscurilor aferente.

90 În cele din urmă, faptul că o întreprindere nu a participat la toate aspectele unei înțelegeri sau că aceasta a jucat un rol minor în aspectele la care a participat trebuie să fie luat în considerare la aprecierea gravității încălcării și, după caz, la stabilirea amenzii.

91 În al patrulea și în ultimul rând, în măsura în care Anic susține în mod specific faptul că Tribunalul nu a ținut seama în mod adecvat de gradul său de implicare în încălcare atunci când a stabilit valoarea amenzii, pretențiile sale se suprapun cu cele invocate de aceasta în cadrul celui de-al șaselea motiv și, prin urmare, vor fi examinate împreună cu motivul respectiv.

92 Din considerentele precedente rezultă că al doilea motiv trebuie, de asemenea, respins.

Cu privire la constatarea eronată a încălcării

93 Prin al treilea motiv, Anic susține că, la punctele 110-113 din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept considerând că, din moment ce s-a dovedit participarea Anic la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă, aceasta nu putea afirma că nu

sprijinise inițiativele privind prețurile care fuseseră stabilite, organizate și controlate, fără să furnizeze dovezi care să susțină această afirmație. O astfel de abordare implică o răsturnare evidentă a sarcinii probei și conferă prezenței la reuniuni o valoare probatorie absolută, eliberând astfel Comisia de sarcina de a găsi orice altă confirmare în comportamentul întreprinderii.

94 La punctele 112 și 113 din hotărârea atacată, Tribunalul însuși a subliniat lipsa documentelor care dovedesc aderarea societății Anic la inițiativele privind prețurile și a oricărei corespondențe între comportamentul societății Anic pe piață și ceea ce se presupunea că s-a convenit între producători în cadrul reuniunilor. În aceste condiții, nu se poate deduce automat din prezența societății Anic la reuniuni că aceasta a luat parte la inițiativele privind prețurile, discutate în cadrul acestora. Prezența unui reprezentant al întreprinderii la reuniuni ar putea constitui dovada că acesta era la curent cu înțelegerea, însă participarea întreprinderii la coluziune nu poate fi stabilită decât dacă alte dovezi ale comportamentului său susțin existența unei convergențe de intenții.

95 Comisia susține că Tribunalul nu a efectuat nicio răsturnare a sarcinii probei. Din momentul în care a fost dovedită participarea unei întreprinderi la reuniuni, se poate concluziona în mod legitim că aceasta a participat la înțelegerea în cauză. Prin urmare, oricărei persoane care pretinde că s-a disociat de concluziile cu privire la acțiunile convenite îi revine obligația de a furniza dovada clară a disocierii sale. Orice neexecutare a deciziilor concertate se situează pe un alt plan și nu este suficientă pentru a refuta o asemenea participare.

96 În această privință, este important să se arate, pe de o parte, că Tribunalul era îndreptățit să considere, fără a răsturna în mod necorespunzător sarcina probei, că, din moment ce Comisia a putut să stabilească faptul că Anic participase la reuniunile în cursul cărora se stabiliseră, organizaseră și controlaseră inițiative privind prețurile, Anic îi revenea obligația de a face dovada afirmațiilor sale conform cărora nu subscriesese la inițiativele respective.

97 Pe de altă parte, argumentele societății Anic, care urmăresc să demonstreze că, într-adevăr, comportamentul acesteia pe piață fusese independent de inițiativele privind prețurile vizate de Decizia polipropilenă, nu sunt pertinente, întrucât în speță este vorba de acorduri în sensul articolului 85 din tratat.

98 În fapt, Tribunalul a considerat, la punctul 198 din hotărârea atacată, că era dreptul Comisiei să califice drept acorduri, în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, intențiile comune ale societății Anic și ale celorlalți producători de polipropilenă, care vizau, în special, inițiative privind prețurile.

99 Or, dintr-o jurisprudență constantă reiese că, în sensul aplicării articolului 85 alineatul (1) din tratat, luarea în considerare a efectelor concrete ale unui acord nu este necesară, în cazul în care pare că acesta are ca obiect restrângerea, împiedecarea sau denaturarea concurenței (Hotărârea din 13 iulie 1966, Consten-Grundig/Comisia, cauzele conexe 56/64 și 58/64, Rec., p. 429, 496; a se vedea, de asemenea, în acest sens, Hotărârea din 11 ianuarie 1990,

Sandoz Prodotti Farmaceutici/Comisia, C-277/87, Rec., p. I-45, și Hotărârea din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctele 14 și 15).

100 Prin urmare, nu reiese că Tribunalul a încălcat probatoriul prin faptul că a considerat că, într-adevăr, Comisia stabilise potrivit legii că Anic se număra printre producătorii de polipropilenă între care au apărut intenții comune privind inițiativele privind prețurile menționate în Decizia polipropilenă.

101 În consecință, nici al treilea motiv nu poate fi acceptat.

Cu privire la încadrarea juridică eronată a încălcării

102 Prin cel de-al patrulea motiv invocat, Anic critică Tribunalul pe motiv că a respins în mod eronat obiecția sa privind lipsa unei încadrări juridice a încălcării drept acord sau practică concertată în sensul articolului 85 din tratat.

103 În primul rând, Tribunalul nu a arătat clar criteriile efective de calificare a tipului de încălcare. Mai mult, clasificarea sa nu corespunde distincției efectuate de Comisie în decizia sa, care utilizează conceptul de practică concertată drept instrument atotcuprinzător, pentru a evita ca eventualele încălcări suspectate să rămână nesancționate, în lipsa dovezilor unei intenții comune între producători. Conform societății Anic, distincția între acord și practică concertată are consecințe asupra nivelului de probe cerut de Comisie și, prin urmare, asupra dreptului la apărare al părților. Teza Comisiei ar duce la concluzia că menționarea acordurilor la articolul 85 din tratat este inutilă. În fapt, dacă practica concertată ar putea consta numai în elementul intelectual, fără a necesita elementul material, cele două noțiuni ar deveni redundante și nu s-ar diferenția decât în ceea ce privește gradul de manifestare a intenției, intenția comună în cazul unui acord și manifestarea intenției unilaterale în cazul unei practici concertate. Anic susține că, pentru a păstra caracterul propriu al celor două noțiuni, practici concertate trebuie să i se recunoască un element suplimentar în planul material, destinat să compenseze caracterul evanescent al elementului intelectual (a se vedea Concluziile avocatului general Gand din Hotărârea ACF Chemiefarma/Comisia, citată anterior, și Concluziile avocatului general Mayras din Hotărârea din 14 iulie 1972, ICI/Comisia, cauza 48/69, Rec., p. 619, și din Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, citată anterior).

104 Anic subliniază, în al doilea rând, că, la punctul 201 din hotărârea sa, Tribunalul a adoptat în întregime argumentele susținute de domnul judecător Vesterdorf, desemnat avocat general în fața Tribunalului, în ceea ce privește efectul anticoncurențial automat al reuniunilor dintre producătorii de polipropilenă. O asemenea interpretare implică necesitatea furnizării dovezii contrare împotriva unei prezumții de intenție anticoncurențială, fondată numai pe participarea la anumite reuniuni, privează întreprinderile în cauză de orice posibilitate de a-și apăra punctul de vedere și este contrară noțiunii comunitare de practică concertată care, pe lângă aspectul preliminar al concertării, necesită o practică comună imputabilă participanților.

105 În al treilea rând, Anic subliniază că acea calificare a pretinsului cartel drept încălcare unică, considerată acord sau practică concertată, poate avea consecințe juridice periculoase. În speță, aceasta a condus, în special, la o grupare, sub incidența noțiunii de încălcare unică, a diverselor direcții comportamentale urmate de 15 întreprinderi în cursul unei perioade de aproximativ cinci ani și a împiedicat diferențierea, dintre încălcările pretinse, a celor care puteau fi efectiv atribuite unei întreprinderi individualizate.

106 În al patrulea rând, Anic îi reproșează Tribunalului faptul că a acceptat dubla calificare a încălcării drept acord și practică concertată, efectuată de Comisie. Anic consideră că o astfel de calificare modifică sarcina probei pentru Comisie și, prin urmare, structura apărării întreprinderii în cauză. Astfel, în speță, Comisia a fost eliberată de obligația de a verifica tipul și valoarea probelor incriminatorii, precum și de a declara în mod specific ceea ce trebuiau să demonstreze aceste probe. Dimpotrivă, Anic a fost obligată să își pună întrebări cu privire la motivele pentru care a fost acuzată și cu privire la modul în care trebuia să își construiască apărarea. Faptul că articolul 85 din tratat nu prevede o calificare specifică pentru încălcările de acest tip nu oferă o abilitare pentru săvârșirea de noi încălcări, mai mult, cu efect retroactiv.

107 Comisia arată că acest motiv se întemeiază pe o pretinsă diferență în sarcina probei, ținând seama dacă încălcarea este o practică concertată sau un acord. Această pretinsă diferență se întemeiază în mod eronat pe o interpretare literală a expresiei „practică concertată”, conform căreia termenul „practică” face referire la un comportament pe piață și, în consecință, la un element material. O astfel de interpretare este contrară *ratio legis*, care constă în susținerea interdicției prin extinderea acesteia la fenomene de concertare mai puțin elaborate decât un acord real, în scopul de a împiedica eludarea cu prea multă ușurință a normei. Teza susținută de Anic ar slăbi, în mod paradoxal, forța interdicției, impunând o dovadă mai clară pentru practica concertată decât pentru acord. Articolul 85 din tratat ar fi astfel alterat în ceea ce privește practicile concertate, întrucât, contrar a ceea ce contează pentru acorduri, ar conta numai efectul anticoncurențial și nu obiectul.

108 Lista de la articolul 85 alineatul (1) din tratat este destinată aplicării tuturor coluziunilor între întreprinderi, indiferent de forma acestora. Între cazurile enumerate există o continuitate. Singurul element esențial este distincția între comportamentul independent, care este permis, și coluziunea, care, indiferent de distincțiile din sfera acestei noțiuni, este ilicită. Teza susținută de Anic ar demonta unitatea și generalitatea fenomenului interzis și ar avea ca efect eliminarea de sub incidența interdicției, fără motiv, a anumitor tipuri de coluziuni care nu sunt mai puțin periculoase decât altele. Tribunalul a respins în mod întemeiat teza respectivă la punctul 199 din hotărârea sa, atunci când a făcut trimitere la elementul intelectual, fără a solicita, pe lângă acesta, un element material.

109 În această privință, trebuie să se amintească, în primul rând, că, la punctele 198 și 202 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că anumite tipuri de comportamente ale întreprinderilor în cauză au putut fi calificate, în mod întemeiat, de către Comisie drept acorduri și, în subsidiar, drept practici concertate alte tipuri de comportamente ale aceluiași întreprinderi. La punctul 204, Tribunalul a considerat că Anic participase la un ansamblu

integrat de sisteme care constituiau o încălcare unică, concretizată treptat atât prin acorduri, cât și prin practici concertate ilicite.

110 În ceea ce privește comportamentele calificate drept practici concertate, și anume reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă și comunicarea făcută de Anic către ICI la sfârșitul lunii octombrie 1982 cu privire la aspirațiile sale în termeni de volume ale vânzărilor pentru primul trimestru al anului 1983, Tribunalul s-a bazat, la punctul 201, pe afirmația conform căreia, în urma acțiunii concertate intervenite în cursul reuniunilor producătorilor de polipropilenă, Anic trebuia în mod necesar să țină seama, direct sau indirect, de informațiile obținute în cursul acestor reuniuni pentru a stabili politica pe care intenționa să o adopte pe piață. De asemenea, conform Tribunalului, concurenții acesteia trebuiau în mod necesar să țină seama, direct sau indirect, de informațiile pe care Anic le dezvăluise acestora cu privire la comportamentul pe care aceasta îl adoptase sau pe care urma să îl adopte pe piață, pentru a stabili politica pe care intenționau să o aplice pe piață.

111 La punctul 205, Tribunalul a considerat că, de asemenea, Comisia era îndreptățită să califice această încălcare unică drept „un acord și o practică concertată”, în măsura în care această încălcare presupunea totodată elemente care trebuiau considerate „acorduri” și elemente care trebuiau considerate „practici concertate”, în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat. Conform Tribunalului, în fața unei încălcări complexe, dubla încadrare efectuată de Comisie la articolul 1 din Decizia polipropilenă trebuia să fie înțeleasă nu ca o încadrare care necesita simultan și cumulativ dovada că fiecare dintre aceste elemente de fapt prezentau elementele constitutive ale unui acord și ale unei practici concertate, ci ca o desemnare a unui ansamblu complex alcătuit din elemente de fapt, dintre care unele fuseseră încadrate drept acorduri, iar altele drept practici concertate în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, care nu prevede o încadrare specifică pentru acest tip de încălcare complexă.

112 În al doilea rând, trebuie să se observe că articolul 85 din tratat face deosebirea dintre noțiunea de „practică concertată” și cea de „acorduri între întreprinderi” sau de „decizii ale asociațiilor de întreprinderi” tocmai în scopul de a conferi interdicțiilor din această dispoziție diferite forme de coordonare și de coluziune între întreprinderi (a se vedea în acest sens, în special, Hotărârea ICI/Comisia, citată anterior, punctul 64).

113 Cu toate acestea, nu reiese că o serie de comportamente cu același obiect anticoncurențial, fiecare, luat izolat, intrând sub incidența noțiunii de „acord”, de „practică concertată” sau de „decizie a asociațiilor de întreprinderi”, nu pot constitui manifestări diferite ale unei încălcări unice a articolului 85 alineatul (1) din tratat.

114 Prin urmare, Tribunalul a considerat în mod întemeiat că o serie de comportamente ale mai multor întreprinderi constituiau o manifestare a unei încălcări unice și complexe, corespunzătoare parțial unui acord și parțial unei practici concertate.

115 În al treilea rând, trebuie să se amintească faptul că noțiunea de practică concertată în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat vizează o formă de coordonare între întreprinderi care, fără a fi ajuns la etapa încheierii unui acord propriu-zis, substituie cu bună știință o

cooperare practică între acestea în detrimentul concurenței (a se vedea Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, citată anterior, punctul 26, și Hotărârea din 31 martie 1993, Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, cauzele conexe C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 și C-125/85–C-129/85, Rec., p. I-1307, punctul 63).

116 Curtea a adăugat că acele criterii de coordonare și de cooperare trebuiau să fie interpretate în lumina concepției inerente dispozițiilor tratatului referitoare la concurență, conform căreia orice operator economic trebuie să stabilească în mod autonom politica pe care intenționează să o desfășoare pe piața comună (a se vedea Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, citată anterior, punctul 173; Hotărârea din 14 iulie 1981, Züchner, cauza 172/80, Rec., p. 2021, punctul 13; Hotărârea Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, citată anterior, punctul 63, și Hotărârea Deere/Comisia, citată anterior, punctul 86).

117 Conform acestei jurisprudențe, deși cerința de autonomie nu exclude dreptul operatorilor economici de a se adapta în mod inteligent la comportamentul constatat sau prevăzut al concurenților lor, aceasta se opune în mod riguros oricărui contact direct sau indirect între operatori, care este de natură fie să influențeze comportamentul de pe piață al unui concurent actual sau potențial, fie să dezvăluie concurentului respectiv comportamentul pe care operatorul în cauză a decis să îl adopte sau pe care intenționează să îl adopte pe piață, în cazul în care aceste contacte au ca obiect sau ca efect crearea unor condiții de concurență care nu corespund condițiilor normale de pe piața în cauză, ținând seama de natura produselor sau a prestațiilor furnizate, de importanța și numărul întreprinderilor și de volumul respectivei piețe (a se vedea, în acest sens, hotărârile citate anterior, Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, punctul 174; Hotărârea Züchner, punctul 14, și Hotărârea Deere/Comisia, punctul 87).

118 Rezultă, astfel cum este evident chiar din termenii articolului 85 alineatul (1) din tratat, că noțiunea de practică concertată implică, pe lângă concertarea între întreprinderi, un comportament pe piață care rezultă în urma acestei coluziuni și o relație de cauză și efect între cele două elemente.

119 Prin urmare, Tribunalul a comis o eroare de drept în ceea ce privește interpretarea noțiunii de practică concertată, considerând că practicile concertate produsese în mod necesar efecte asupra comportamentului întreprinderilor care au participat la ele.

120 Cu toate acestea, nu reiese că recursul incident trebuie să fie acceptat. În fapt, astfel cum a hotărât Curtea în mod repetat (a se vedea, în special, Hotărârea din 9 iunie 1992, Lestelle/Comisia, C-30/91 P, Rec., p. I-3755, punctul 28), dacă motivele unei hotărâri a Tribunalului arată o încălcare a dreptului comunitar, însă dispozitivul său pare întemeiat pe alte motive de drept, recursul trebuie să fie respins.

121 Or, pe de o parte, trebuie să se presupună, sub rezerva probei contrare care trebuie adusă de operatorii în cauză, că întreprinderile care participă la practici concertate și care rămân active pe piață țin seama de informațiile schimbate cu respectivii lor concurenți, pentru a stabili comportamentul acestora pe piață. Cu atât mai mult atunci când concertarea are loc în

mod regulat pe parcursul unei perioade lungi de timp, asemenea cazului din speță, conform constatărilor Tribunalului.

122 Pe de altă parte, o practică concertată, astfel cum este definită mai sus, intră în sfera articolului 85 alineatul (1) din tratat, chiar și în lipsa unor efecte anticoncurențiale pe piață.

123 Mai întâi, din însuși textul respectivei dispoziții reiese că, precum în cazul acordurilor dintre întreprinderi și al deciziilor asociațiilor de întreprinderi, practicile concertate sunt interzise, independent de efectul acestora, atunci când au un obiect anticoncurențial.

124 În continuare, deși noțiunea însăși de practică concertată presupune un comportament al întreprinderilor participante pe piață, aceasta nu implică în mod necesar faptul că respectivul comportament produce efectul concret de restrângere, împiedicare sau denaturare a concurenței.

125 În cele din urmă, interpretarea reținută nu este incompatibilă cu caracterul restrictiv al interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat (a se vedea Hotărârea din 29 februarie 1968, Parke Davis, cauza 24/67, Rec., p. 81, 109), din moment ce, departe de a extinde sfera de aplicare a acesteia, ea corespunde sensului literal al termenilor folosiți în respectiva dispoziție.

126 Prin urmare, Tribunalul a fost îndreptățit să considere, în pofida unei motivări defectuoase în drept, că, întrucât Comisia dovedise potrivit legii participarea societății Anic la o coluziune care avea ca obiect restrângerea concurenței, aceasta nu avea obligația de a aduce probe că respectiva coluziune se manifestase prin comportamente pe piață. În consecință, este necesar să se analizeze dacă Anic a respins prezumția enunțată la punctul 121 din prezenta hotărâre.

127 Pe de o parte, în ceea ce privește reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă, Anic susținuse că comportamentul său pe piață în materie de prețuri fusese stabilit independent de rezultatul reuniunilor și că, deși se putuse observa un anumit paralelism al reacțiilor între comportamentul societății Anic și comportamentul altor producători, acesta era rezultatul evoluției prețului materiei prime și al comportamentului normal al unui producător pe o piață dominată de „cei patru giganți”. În acest sens, Tribunalul a susținut în mod just, la punctul 112 din hotărârea atacată, că un astfel de argument urmărea cel mult să demonstreze că Anic nu pusese în aplicare rezultatul reuniunilor în ceea ce privește stabilirea prețurilor țintă.

128 Pe de altă parte, în ceea ce privește comunicarea de la sfârșitul anului 1982, adresată de Anic societății ICI, referitoare la aspirațiile sale în termeni de volume ale vânzărilor și de propuneri proprii cu privire la cotele care trebuie alocate producătorilor, pe care Tribunalul a considerat-o, la punctul 176 din hotărârea atacată, ca fiind o participare punctuală la negocieri în vederea stabilirii cotelor pentru primul semestru al anului 1983, reiese din punctul 172 al hotărârea atacate că, din anexele la răspunsul societății Anic la cererea de informații, Comisia a dedus în mod întemeiat că aceasta rămăsese prezentă pe piața de polipropilenă până în luna aprilie 1983. Reiese că Anic a rămas activă pe piață după negocierile respective. În plus, Anic

nu a susținut că, ulterior, comportamentul său pe piață fusese determinat independent de participarea sa la negocierile în cauză.

129 Reiese că eroarea de drept comisă de Tribunal nu a avut niciun efect asupra dispozitivului hotărârii atacate, care pare întemeiată pe alte motive de drept.

130 În al patrulea rând, reiese din jurisprudența constantă a Curții (a se vedea, în special, Hotărârea ACF Chemiefarma/Comisia, citată anterior, punctul 112), reluată de Tribunal la punctul 198 din hotărârea atacată, că noțiunea de acord în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat rezultă din exprimarea de către întreprinderile participante a intenției comune de a se comporta pe piață într-un anumit mod.

131 Comparația între noțiunea de acord și cea de practică concertată, care face obiectul punctelor 118-125 din prezenta hotărâre, arată că, din punct de vedere subiectiv, acestea urmăresc să ia forme de coluziune care au aceeași natură și care nu se deosebesc decât prin intensitatea lor și prin formele în care acestea se manifestă.

132 Prin urmare, dacă noțiunile de acord și de practică concertată cuprind elemente constitutive parțial distincte, acestea nu sunt reciproc incompatibile. Prin urmare, contrar afirmațiilor societății Anic, Tribunalul nu era obligat să îi ceară Comisiei să califice drept acord sau practică concertată fiecare comportament constatat, însă a fost îndreptățit să considere că anumite astfel de comportamente au fost în mod corect calificate de către Comisie, în principal, drept „acorduri”, iar altele, în subsidiar, drept „practici concertate”.

133 În al cincilea rând, trebuie să se arate că această interpretare nu este incompatibilă cu caracterul restrictiv al interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat (a se vedea Hotărârea Parke Davis, citată anterior, p. 109). În fapt, departe de a crea o nouă formă de încălcare, această interpretare se limitează la a admite că, în cazul unei încălcări care implică forme comportamentale diferite, acestea pot respecta diverse definiții și, în același timp, intra toate sub incidența aceleiași dispoziții și sunt toate în mod egal interzise.

134 În al șaselea rând, trebuie să se observe că, contrar afirmațiilor societății Anic, o astfel de interpretare nu are consecințe inacceptabile în materie de probă și nu încalcă dreptul la apărare al întreprinderilor în cauză.

135 Pe de o parte, Comisia trebuie să stabilească în continuare că fiecare comportament intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat, în calitate de acord, practică concertată sau decizie a asociațiilor de întreprinderi.

136 Pe de altă parte, întreprinderile cărora li se reproșează participarea la încălcare au posibilitatea de a contesta, în cazul fiecăruia din aceste comportamente, încadrarea sau

încadrările făcute de Comisie, susținând că aceasta nu a adus dovada elementelor constitutive ale diverselor forme de încălcări pretinse.

137 În al șaptelea și în ultimul rând, în măsura în care Anic susține că efectul acestei interpretări este acela de a-i atribui răspunderea pentru comportamentele altor întreprinderi, argumentele sale se confundă cu cele prezentate în cadrul celui de-al doilea motiv și trebuie să fie respinse din aceleași motive.

138 În concluzie, al patrulea motiv este parțial întemeiat, în măsura în care îi reproșează Tribunalului comiterea unei erori de drept în interpretarea noțiunii de practică concertată, fără însă ca această eroare să conducă la anularea hotărârii atacate. În privința celorlalte aspecte, motivul trebuie respins ca nefondat.

Cu privire la atribuirea eronată a răspunderii

139 Prin cel de-al cincilea motiv, Anic susține că Tribunalul a comis o eroare de drept, care se traduce, de asemenea, printr-o eroare de motivare, atunci când a aprobat aplicarea unui dublu criteriu de identificare a întreprinderii căreia i se poate imputa încălcarea dreptului comunitar. Această eroare constă în aplicarea alternativă a criteriului continuității juridice și al continuității economico-funcționale a întreprinderii, în funcție de cel care se dovedește a fi mai oportun, astfel încât, în cazul în care persoana juridică responsabilă cu gestionarea unei întreprinderi la data comiterii unei încălcări încetează să existe, întreprinderea respectivă nu rămâne nesancționată.

140 Anic susține că o asemenea abordare nu este adecvată prin faptul că lasă să subziste incertitudini în ceea ce privește aplicarea sa, nu garantează siguranța raporturilor juridice, se poate traduce prin tratamente discriminatorii și permite strategii ale societăților care garantează impunitatea.

141 În speță, „binomul” Anic/SIR a suferit o discriminare în raport cu Saga Petrokjami/Statoil. În cazul încălcărilor comise de Saga Petrokjami, Comisia a acordat mai multă importanță criteriului continuității economice a întreprinderii: întrucât persoana juridică responsabilă a dispărut, răspunderea i-a revenit societății Statoil, în care aceasta fusese încorporată. Dimpotrivă, Anic a fost considerată răspunzătoare atât pentru acțiunile și încălcările imputate societății SIR, pe care aceasta a achiziționat-o în 1980, cât și pentru pretinsa sa participare la cartelul polipropilenei, deși transferase activitățile sale din acest sector societății Monte. Tribunalul, care ar fi trebuit să selecteze criteriul cel mai potrivit și să îl respecte cu fermitate, a subscris la aplicarea discriminatorie a acestor criterii de către Comisie și, la punctul 240, a evitat să răspundă la îndoielile exprimate de către Anic.

142 Comisia subliniază, în primul rând, că Tribunalul nu a aplicat deloc acest dublu criteriu pentru simplul motiv că nu a trebuit să se pronunțe decât cu privire la acțiunea societății Anic, întrucât Statoil nu a introdus o acțiune. Mai mult, nu este vorba doar de identificarea întreprinderii care a comis încălcarea, ci, pentru ca decizia să poată fi executată, în special în

ceea ce privește amenda, și de stabilirea subiectului de drept responsabil de comportamentul acestei întreprinderi. În final, Anic face afirmații care trebuie considerate nefondate, având în vedere constatările de fapt ale Tribunalului, în special privind pretinsa atribuire societății Anic a acțiunilor SIR.

143 Pe de altă parte, Comisia consideră că acest motiv poate fi declarat inadmisibil din cauza faptului că este prea general. În orice caz, Statoil a fost ales destinatar al Deciziei polipropilenă deoarece Saga Petrokjemii fusese preluată de către Statoil. Pe de altă parte, Anic s-a prezentat pe piață ca un întreg, cu o singură strategie comercială, și a vândut linia sa de producție de polipropilenă societății Monte anterior respectivei decizii, continuând totuși să existe în calitate de persoană juridică.

144 În această privință, este necesar să se sublinieze, mai întâi, că, în măsura în care acest motiv privește pretinsa imputare la adresa societății Anic a actelor comise de SIR, Tribunalul a arătat, la punctul 241 din hotărârea atacată, că din aprecierile Tribunalului referitoare la constatările de fapt efectuate de Comisie reiese că încălcarea fusese stabilită împotriva societății Anic exclusiv pe baza acțiunilor acesteia. În cadrul unui recurs, nu este obligația Curții să conteste constatările Tribunalului.

145 Mai mult, prin faptul că Anic îi reproșează Tribunalului că i-a atribuit răspunderea pentru încălcare, cu toate că ea cedase linia sa de producție de polipropilenă societății Monte, aceasta nu respectă principiul răspunderii personale și neglijează factorul decisiv, care poate fi identificat în jurisprudența Curții (a se vedea, în acest sens, Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, citată anterior, punctele 80 și 84), că acel criteriu denumit “al continuității economice” nu se poate aplica decât în cazul în care persoana juridică responsabilă de exploatarea întreprinderii a încetat să existe din punct de vedere juridic după săvârșirea încălcării. Reiese, de asemenea, că aplicarea acestor criterii nu contravine în niciun fel principiului securității juridice.

146 În final, la punctul 240, Tribunalul a fost îndreptățit să considere că nu era necesar să răspundă întrebărilor referitoare la situații de fapt fără nicio legătură cu speța. De asemenea, nu este necesară pronunțarea Curții cu privire la eventualele strategii care ar fi putut fi adoptate în scopul specific al evitării sancțiunilor impuse pentru încălcarea regulilor de concurență.

147 Prin urmare, nici al cincilea motiv nu poate fi acceptat.

Cu privire la aprecierea eronată a gravității încălcării

148 Prin cel de-al șaselea motiv, Anic critică Tribunalul pe motiv că nu a ținut seama suficient de rolul foarte marginal jucat de către aceasta în cadrul pretinsului cartel și s-a declarat satisfăcut de constatările Comisiei. Având în vedere, în special, asocierea dintre Anic și SIR, dimensiunea reală a societății Anic a fost denaturată în mare măsură prin cifre inexacte, care, contrar a ceea ce se menționează la punctul 274 din hotărârea atacată, au fost contestate de Anic în cursul audierii în fața Tribunalului. În ceea ce privește efectele încălcării, Tribunalul

nu a ținut seama de comportamentul individual al întreprinderilor, nerespectând caracterul personal al răspunderii penale. Contrar a ceea ce pretinde Comisia, aceste critici nu urmăresc să revină asupra chestiunilor de fapt, întrucât Tribunalul este obligat să se pronunțe cu privire la gravitatea încălcării în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17.

149 În ceea ce privește teza susținută de Anic, conform căreia Tribunalul nu a ținut seama suficient de rolul său limitat în cadrul cartelului, Comisia observă că această obiecție este inadmisibilă, întrucât implică revenirea asupra constatărilor de fapt. În ceea ce privește caracterul personal al răspunderii penale, Comisia amintește că a luat deja în considerare gravitatea mai mult sau mai puțin însemnată a răspunderii întreprinderilor, prin impunerea, în special, de amenzi mai severe celor patru întreprinderi care poartă răspunderea majoră pentru înțelegere.

150 În această privință, este necesar să se constate, în primul rând, că, conform jurisprudenței Curții, în cazul în care o încălcare a fost comisă de mai multe întreprinderi, trebuie să fie analizată gravitatea participării fiecăreia dintre ele (a se vedea, în acest sens, Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, citată anterior, punctul 623). Cu toate acestea, Tribunalul a constatat, la punctul 264 din hotărârea atacată, că rolul jucat de Anic în încălcare pe durata participării acesteia fusese corect stabilit de către Comisie și că aceasta a ținut seama în mod corespunzător de acest rol pentru a calcula valoarea amenzii de aplicat reclamantei. Prin urmare, nu i se poate reproșa Tribunalului comiterea unei erori de drept în acest sens.

151 În continuare, în măsura în care acest motiv contestă faptul, subliniat de Tribunal la punctul 274, că, în cursul procedurii în fața Tribunalului, Comisia prezentase cifre pertinente cu privire la dimensiunea societății Anic pe piața comunitară de polipropilenă, a căror exactitate nu fusese contestată de Anic, acesta privește chestiuni de fapt care nu pot fi examinate în cadrul unui recurs.

152 În cele din urmă, pronunțându-se cu privire la modul în care au fost luate în considerare efectele încălcării, Tribunalul nu avea obligația să examineze comportamentul individual al întreprinderilor, în măsura în care, astfel cum s-a arătat în mod corect la punctul 280, efectele care trebuie luate în considerare pentru stabilirea nivelului general al amenzilor nu sunt cele care rezultă din comportamentul efectiv pe care o întreprindere pretinde că l-a adoptat, ci acelea care rezultă din încălcarea în ansamblu la care a participat întreprinderea.

153 Rezultă că al șaselea motiv trebuie, de asemenea, să fie respins.

Cu privire la stabilirea eronată a valorii amenzii

154 Prin cel de-al șaptelea motiv, Anic susține că, prin reexaminarea valorii amenzii, Tribunalul a comis o eroare de drept, în măsura în care nu a ținut seama în mod corespunzător de factorii enumerați la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, în ceea ce privește atât durata, cât și gravitatea încălcării comise de aceasta. În ceea ce privește durata, Anic a încetat, în iunie 1982 și nu în octombrie 1982, orice comportament de natură să constituie o

încălcarea a articolului 85 din tratat. Prin urmare, Tribunalul ar fi trebuit să reducă într-o măsură mai mare valoarea amenzii, având în vedere durata redusă a comportamentului coluziv.

155 În ceea ce privește gravitatea, Anic susține că nici Comisia, nici Tribunalul nu au evaluat în mod corespunzător rolul pe care aceasta l-a avut în acordurile coluzive, precum și cantitatea livrărilor de polipropilenă în Comunitate și cifra de afaceri.

156 În ceea ce privește primul aspect, Comisia a făcut o distincție între cei patru giganți și ceilalți producători, dar nu a făcut alte diferențieri cu privire la acești ceilalți producători în funcție de gradul de participare la pretinsul cartel.

157 În ceea ce privește cota de piață, reiese dintr-un tabel prezentat de Comisie în urma unei întrebări din partea Tribunalului că Decizia polipropilenă se bazează pe date din 1983 (2,8 %), care sunt complet irelevante, din moment de Anic a încetat să participe la încălcarea în 1982 (an în care cota de piață a acesteia a fost de 2,43 % și nu de 2,7 %, cum figura în tabelul 1 anexat la decizia menționată).

158 În fine, în ceea ce privește cifra sa de afaceri, Anic a susținut în fața Tribunalului, care nu a ținut seama de acest lucru, că în 1982 aceasta se ridica la 32 966 de miliarde LIT, în timp ce Comisia se bazase pe o cifră de 25 de milioane ECU, adică între 36 790 și 38 636 de miliarde LIT. Comisia a explicat ca cifra de 25 de milioane ECU rezulta din aplicarea cursului de schimb din 1982, însa Anic a replicat că nu ar fi trebuit folosit cursul de schimb din 1982 de către Comisie pentru a stabili valoarea amenzii impuse în 1986. Cursul de schimb din 1986 a fost, de fapt, utilizat pentru a converti valoarea amenzii de 750 000 ECU în 1 103 692 500 LIT. Această incoerență se traduce printr-o adevărată eroare în tabelul prezentat de Comisie în fața Tribunalului: amenda impusă societății Anic nu este egală cu 2,5 % din cifra de afaceri a acesteia în 1982, ci cu 3,35 %. Prin urmare, este evident că amenda a fost stabilită la un nivel mult mai ridicat decât cel avut în vedere în funcție de cifra de afaceri sau că cifra de afaceri luată în considerare era mult mai mare decât cifra de afaceri reală pentru anul 1982. În ambele cazuri, datele contradictorii și eronate furnizate de Comisie au alterat aprecierea Tribunalului.

159 Comisia consideră că argumentele întemeiate pe o durată mai redusă a încălcării, pe care aceasta o contestă, și pe o ponderare eronată a diverșilor factori, făcută de Tribunal în aprecierea gravității încălcării, au ca scop contestarea elementelor de fapt.

160 În ceea ce privește stabilirea cotei de piață deținute de societatea Anic, Comisia subliniază că tabelul prezentat în fața Tribunalului a fost întocmit ulterior adoptării Deciziei polipropilenă și că ea nu a efectuat nicio operație matematică pentru stabilirea valorii amenzilor. Tabelul era destinat să furnizeze date comparabile pentru toate întreprinderile, ceea ce explică de ce acesta a indicat cota de piață a societății Anic pentru 1983, precum și a celorlalte întreprinderi.

161 În fine, în ceea ce privește cifra de afaceri, suma de 32 966 de miliarde LIT, avansată de către Anic, corespunde, de fapt, celei de 25 de milioane ECU, reținută de către Comisie pe baza parității medii din 1982.

162 În ceea ce privește, în primul rând, durata încălcării, din aprecierile Tribunalului referitoare la stabilirea încălcării, prezentate pe scurt la punctele 259 și 260, rezultă că aceasta a încetat la sfârșitul lunii octombrie 1982 și că, de la mijlocul anului 1982, Anic a încetat să participe la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă, precum și la intențiile comune care au apărut în cadrul acestora. Mai mult, din punctul 261 reiese că Tribunalul a redus în consecință valoarea amenzii impuse societății Anic. Întrucât criticile formulate de Anic împotriva aprecierilor referitoare la dovedirea încălcării au fost respinse, acestea nu trebuie luate în considerare la calcularea amenzii.

163 În al doilea rând, obiecțiile referitoare la luarea în considerare a rolului jucat de Anic în încălcare și la dimensiunea societății Anic pe piața comunitară de polipropilenă se confundă cu cele prezentate în cadrul celui de-al șaselea motiv și trebuie respinse din aceleași considerente.

164 În al treilea rând, în măsura în care critica adusă de Anic se referă la luarea în considerare a cifrei sale de afaceri în 1982, trebuie reamintit că, în conformitate cu o jurisprudență constantă (a se vedea, în special, Hotărârea din 7 iunie 1983, Musique Diffusion Française și alții/Comisia, cauzele conexate 100/80–103/80, Rec., p. 1825, punctul 120, și Hotărârea din 12 noiembrie 1985, Krupp Stahl/Comisia, cauza 183/83, Rec., p. 3609, punctul 37), în vederea stabilirii amenzii, se poate ține seama atât de cifra de afaceri globală a întreprinderii, care oferă o perspectivă, chiar dacă aproximativă și imperfectă, cu privire la dimensiunea acesteia și la puterea sa economică, cât și de o parte din această cifră, reprezentată de mărfurile care fac obiectul încălcării și care, prin urmare, este de natură să ofere o indicație cu privire la gravitatea acesteia.

165 În cazul în care se apreciază dimensiunea și puterea economică ale unei întreprinderi la data încălcării, trebuie utilizate, prin urmare, cursurile de schimb de la data respectivă și nu cele aplicabile la data adoptării deciziei care impune amenda. În caz contrar, dimensiunea respectivă a întreprinderilor care au luat parte la încălcare ar fi denaturată de luarea în considerare a faptelor extrinseci și aleatorii, precum evoluția monedelor naționale în cursul perioadei ulterioare. Pe de altă parte, este evident că valorile amenzilor stabilite în ECU și în monedele naționale trebuie convertite pe baza ratelor de schimb aplicabile la data adoptării deciziei, deoarece, în caz contrar, ar fi alterate nivelurile respective ale amenzilor pentru întreprinderile de pe teritoriul statelor care folosesc monede diferite.

166 Rezultă că cel de-al șaptelea motiv trebuie, de asemenea, respins.

167 Întrucât niciunul din motivele expuse de Anic nu poate fi reținut, recursul său incident trebuie respins în întregime.

Cu privire la recursul Comisiei

Cu privire la admisibilitate

168 Anic contestă pentru prima dată în duplica sa admisibilitatea recursului Comisiei, pe motivul unei lipse de interes. Comisia a afirmat că a introdus recursul pentru a obține o clarificare a principiilor, fără a avea un interes specific de modificare a nivelului amenzii hotărâte de către Tribunal. Cu toate acestea, numai interesul de a obține modificarea dispozitivului unei hotărâri a Tribunalului poate justifica introducerea unui recurs. Întrucât Comisia declară că este pregătită să accepte dispozitivul în ceea ce privește valoarea amenzii aplicate societății Anic, recursul este fără obiect.

169 Pe de altă parte, Anic susține că raționamentul Tribunalului din hotărârea atacată este în întregime analog cu cel din Hotărârea din 10 martie 1992, Shell/Comisia (T-11/89, Rec., p. II-757), pronunțată de acesta într-o cauză paralelă. Cu toate acestea, Comisia nu a introdus un recurs împotriva acestei ultime hotărâri, ceea ce s-ar putea explica fie prin cel mai mic procent al reducerii amenzii în Hotărârea Shell/Comisia, fie prin faptul că Hotărârea Shell/Comisia a fost pronunțată ulterior Hotărârii PVC a Tribunalului, adică într-un moment în care atenția Serviciului Juridic al Comisiei era concentrată pe reacția la această ultimă hotărâre. În oricare din aceste cazuri, Anic este victima unei discriminări.

170 Comisia răspunde că, presupunând chiar, astfel cum susține Anic, că aceasta a comis o discriminare împotriva acestei întreprinderi prin introducerea unui recurs în prezenta cauză, având în vedere că s-a abținut să procedeze astfel în cazul societății Shell, acest lucru nu poate determina respingerea recursului.

171 În acest sens, este suficient să se arate, pe de o parte, că, în temeiul articolului 49 paragraful al treilea din Statutul Curții de Justiție a CE, cu excepția cazurilor litigiilor între Comunitate și agenții săi, un recurs poate fi introdus de către statele membre și de către instituțiile Comunității, chiar dacă acestea nu au intervenit în acțiunea în fața Tribunalului. Indiferent dacă au fost sau nu parte la litigiu în primă instanță, instituțiile Comunității nu trebuie, prin urmare, să facă dovada niciunui interes pentru a putea introduce un recurs împotriva unei hotărâri a Tribunalului.

172 În al doilea rând, orice parte este liberă să aprecieze oportunitatea de a formula un recurs împotriva unei hotărâri a Tribunalului și Curtea nu are obligația de a controla alegerile făcute în acest sens de către Comisie.

173 Rezultă că obiecțiile aduse de Anic, referitoare la o pretinsă lipsă de interes din partea Comisiei sau o pretinsă discriminare la care aceasta fusese supusă, sunt lipsite de orice fundament, astfel încât recursul Comisiei trebuie să fie examinat pe fond.

Cu privire la fond

Generalități

174 Comisia precizează că nu contestă părțile din hotărârea atacată în care Tribunalul a anulat Decizia polipropilenă, în măsura în care aceasta declara că Anic participase la încălcare înainte de sfârșitul anului 1978 sau începutului anului 1979 și ulterior sfârșitului lunii octombrie 1982 (punctul 1 prima liniuță din dispozitiv) și prin care acesta a redus amenda în mod corespunzător. Recursul său vizează părțile din hotărârea atacată prin care Tribunalul a anulat Decizia polipropilenă în măsura în care aceasta declara că Anic participase la măsuri adiacente destinate să faciliteze aplicarea prețurilor convenite fie după mijlocul anului 1982 (punctul 1 a doua liniuță din dispozitiv), fie pentru întreaga perioadă (punctul 1 a treia liniuță din dispozitiv), și prin care Tribunalul a redus amenda în mod corespunzător (punctul 2 din dispozitiv).

175 Pentru Comisie, această chestiune are o importanță care depășește cazul din speță, întrucât aceasta implică stabilirea principiului conform căruia, atunci când un grup de întreprinderi se înțeleg să mențină nivelul prețului unui produs, fiecare întreprindere este responsabilă pentru toate activitățile destinate menținerii prețurilor, chiar și pentru activitățile la care respectiva întreprindere nu a colaborat efectiv. Efectele asupra nivelului amenzii au o importanță secundară, însă confirmă interesul Comisiei, chiar și din punct de vedere procedural.

Cu privire la interpretarea eronată a Deciziei polipropilenă

176 Prin primul său motiv, Comisia susține că Tribunalul a interpretat în mod eronat decizia sa, atribuindu-i o constatare inexistentă. În fapt, prin articolul 1 din decizia în cauză, aceasta nu a intenționat niciodată să afirme că Anic a participat în întregime sau parțial la acțiunile menționate în decizie, ci că aceasta este responsabilă, alături de celelalte întreprinderi, pentru întreaga încălcare, deci și pentru acțiunile la care aceasta nu a participat direct. Prin urmare, Tribunalul a anulat o parte din Decizia polipropilenă care nu exista.

177 Conform Comisiei, cele cincisprezece întreprinderi în cauză au comis o încălcare a articolului 85 din tratat prin participarea la o înțelegere destinată menținerii prețului polipropilenei, care avea ca obiectiv principal stabilirea prețurilor de vânzare minime și care includea măsuri adiacente destinate facilitării îndeplinirii acestui obiectiv. Nu toate întreprinderile au participat la toate măsurile adiacente, însă Decizia polipropilenă i-a atribuit fiecărei întreprinderi răspunderea întregii înțelegeri. Conform deciziei respective, nu se poate vorbi de o serie de încălcări, ci de o încălcare unică, deși faptul că fiecare întreprindere a jucat un rol mai mare sau mai mic a fost luat în considerare la stabilirea valorii amenzii. În articolul 1 din Decizia polipropilenă, întreprinderile sunt astfel declarate răspunzătoare, la date specifice pentru fiecare dintre ele, pentru o încălcare care s-a tradus prin cinci forme de comportament, fără să fie precizate întreprinderile care au adoptat unul sau altul din aceste comportamente sau datele la care au făcut acest lucru.

178 Totuși, dispozitivul hotărârii atacate pare să presupună o atribuire a răspunderii pentru întreaga încălcare, disociată de atribuirea răspunderii pentru diversele forme de comportament care constituie încălcarea: este posibil ca datele la care acestea au încetat să nu coincidă, iar amenda ia în considerare atât această diferență, cât și neparticiparea la un anumit comportament. Acest lucru arată efectele diferenței dintre noțiunea de încălcare unică și modul în care aceasta a fost aplicată de către Tribunal.

179 Anic consideră că poziția Comisiei, care face abstracție de participarea materială a fiecărei întreprinderi la ansamblul comportamentelor individuale de punere în aplicare a înțelegerii, comportamentele putând lua forma unui acord sau a unei practici concertate, nu poate fi apărută decât cu condiția afirmării faptului că nu există nicio diferență de fond între noțiunile de acord și de practică concertată. Cu toate acestea, o astfel de afirmație intră în contradicție cu principiile enunțate de Tribunal la punctele 198 și 200 din hotărârea atacată pe baza jurisprudenței Curții. Rezultă că acordul presupune, în orice caz, o intenție comună, în timp ce practica concertată constă într-un comportament paralel conștient. Între aceste două noțiuni există diferențe nu numai de ordin cantitativ, ci și calitativ, acordul putând rezulta în urma unei intenții comune fără o acțiune efectivă, în timp ce practica concertată rezultă dintr-o conduită efectivă în care se concretizează un comportament paralel sau coordonat, adoptate conștient de întreprinderi. Prin urmare, anumite comportamente efective pot constitui manifestarea exterioară a unei încălcări unice doar în cazul în care aceasta din urmă se produce printr-un acord. Cu toate acestea, într-un asemenea caz, existența unui acord și, în special, a unei intenții comune pe care acesta se întemeiază trebuie dovedită, lucru pe care Comisia nu l-a făcut în Decizia polipropilenă.

180 Anic consideră că eroarea de interpretare invocată de Comisie constituie o falsă problemă, lipsită de consecințe de ordin practic. Într-adevăr, Comisia nu a acuzat-o de comiterea unei serii de încălcări distincte, ci de participarea la o încălcare unică; totuși, această încălcare unică se compune din diverse comportamente. Acuzația pe care Comisia o aduce diverselor întreprinderi în cauză este aceea de a fi participat în diferite măsuri la acțiunile enumerate la articolul 1 din Decizia polipropilenă, aceste acțiuni constituind încălcarea însăși. Încălcarea unică, neinclusă în trimiterea la aceste comportamente, este, conform societății Anic, „o cutie goală”.

181 Comisia a folosit conceptul de încălcare unică pentru a acuza întreprinderile de participarea la toate comportamentele incluse în încălcare, dispensându-se de necesitatea de a dovedi comportamentul fiecărei întreprinderi. Formularea aleasă de Comisie în Decizia polipropilenă este implicită în cea folosită de Tribunal, care a adoptat conceptul de încălcare unică și nu a individualizat diferitele elemente ale încălcării decât în scopul de a limita durata acestora în timp și de a aprecia mai bine gradul de răspundere a fiecărei întreprinderi. Un acord și o practică concertată se manifestă prin anumite comportamente ale întreprinderilor. Prin urmare, nu poate fi adusă nicio acuzație Tribunalului în ceea ce privește anularea părților din Decizia polipropilenă în care Anic era declarată vinovată de forme de comportament care nu îi puteau fi imputate pe motiv că nu fuseseră dovedite potrivit legii.

Cu privire la contradicțiile între motive și dispozitiv

182 În al doilea motiv de drept, Comisia susține că hotărârea atacată este viciată de o contradicție. Pe de o parte, Tribunalul a acceptat, la punctele 203 și 204, încadrarea faptelor pe care era întemeiată Decizia polipropilenă și, prin urmare, teza încălcării unice. Pe de altă parte, acesta a anulat parțial decizia respectivă pe motiv că nu se demonstrase faptul că Anic participase la unele din acțiunile comise în cursul perioadei în cauză, chiar dacă aceste acțiuni făceau parte din încălcarea pe care Tribunalul o consideră unică. Această contradicție se regăsește chiar în dispozitivul hotărârii atacate. În timp ce, la punctul 1 prima liniuță, se face trimitere la întreaga încălcare, care este delimitată în timp, răspunderea societății Anic este exclusă, la a doua și a treia liniuță, pentru acțiunile comise în cursul perioadei astfel delimitate, cu toate că aceste activități făceau parte din încălcare. Pe scurt, Comisia nu îi reproșează Tribunalului faptul că nu i-a atribuit societății Anic răspunderea pentru întreaga încălcare, conform tezei încălcării unice, ci faptul că a stabilit diferențe între diversele acțiuni, ca și când ar fi fost încălcări separate.

183 Conform Comisiei, Anic își împărtășește punctul de vedere cu privire la noțiunea de încălcare unică și la faptul că Tribunalul nu a aplicat corect această noțiune. Părțile au opinii diferite numai cu privire la consecințele trase din această acuzație, Comisia considerând că Tribunalul nu ar fi trebuit să o elibereze pe Anic, în întregime sau parțial, de răspunderea pentru comportamentele care constituie încălcarea, în timp ce Anic consideră că participarea sa la încălcare a încetat la mijlocul anului 1982, în același timp cu participarea sa la reuniuni și nu în octombrie 1982. Argumentul societății Anic se referă la chestiuni de fapt și, prin urmare, este inadmisibil, însă, chiar și în cazul în care Curtea ar urma argumentul respectiv în acest sens, această întreprindere ar rămâne responsabilă de întreaga încălcare până la mijlocul anului 1982, astfel încât, în orice caz, ar trebui anulată hotărârea atacată în ceea ce privește punctul 1 a doua și a treia liniuță din dispozitiv.

184 Anic consideră că nu există nicio contradicție între motivele și dispozitivul hotărârii atacate în sensul indicat de Comisie. Dimpotrivă, Tribunalul ar fi trebuit să meargă până la capăt cu desprinderea concluziilor necesare din constatările de fapt și din principiile de drept enunțate în motive, astfel încât să susțină că Anic nu a participat la înțelegere. În fapt, astfel cum explică Anic în recursul său incident, patru din cinci comportamente considerate indispensabile punerii în aplicare a înțelegerii nu au fost dovedite în cazul său. În aceste condiții, simpla participare la reuniuni nu ar fi putut constitui o aderare la acord sau la practica concertată.

185 Mai general, făcând trimitere fără distincție la toate elementele sistemului de acțiuni concertate, rămâne încă să se demonstreze că Anic l-a pus în aplicare. Nu s-a demonstrat în cazul niciunei activități imputate că Anic a pus în aplicare angajamente, de exemplu prin creșteri simultane de prețuri sau prin respectarea cantităților care îi fuseseră atribuite. Însăși data de octombrie 1983, ca final al perioadei, este discutabilă, întrucât la data respectivă transferul către Monte fusese deja efectuat, participarea la reuniuni încetase la sfârșitul lunii mai 1982 sau la mijlocul anului 1982, iar comunicarea către ICI a aspirațiilor în materie de volume ale vânzărilor nu era suficientă pentru a constitui participarea la o practică concertată. Întrucât comunicării respectivelor aspirații i se neagă astfel orice relevanță, rămâne doar

participarea societății Anic la reuniuni, fără consecințe, care este insuficientă pentru a-i atribui societății Anic răspunderea pentru întreaga încălcare.

186 Hotărârea atacată este fundamentată în întregime pe ideea că participarea la reuniunile producătorilor este un element necesar și suficient pentru a dovedi participarea societății Anic la înțelegere. Prin urmare, de fiecare dată când participarea societății Anic la reuniuni nu a fost dovedită, cu o singură excepție, Tribunalul a exclus în mod logic participarea acesteia la înțelegere pentru perioadele și inițiativele în cauză. În opinia Tribunalului, este logic, de asemenea, ca, chiar și pentru perioada în care s-a hotărât că Anic participase la întreaga înțelegere, răspunderea acesteia să fi fost exclusă pentru practicile planificate în cursul reuniunilor la care aceasta nu participase. Prin urmare, acuzația Comisiei nu este justificată, deși Anic nu dorește să se considere că se raliază raționamentului Tribunalului.

187 Pentru perioada ulterioară sfârșitului anului 1978 sau începutului anului 1979, examinarea de către Tribunal este împărțită în funcție de diferitele elemente ale încălcării, însă raționamentul său rămâne fondat pe caracterul nedisociabil al participării la reuniuni și la înțelegere. În special, în ceea ce privește coluziunea referitoare la prețuri și la cote, Anic susține că din lipsa participării sale la reuniunile care au avut loc după mijlocul anului 1982 rezultă că nu a fost implicată în inițiativele ulterioare acestei perioade. De asemenea, în ceea ce privește măsurile destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile, lipsa participării la reuniunile în cursul cărora au fost adoptate aceste măsuri implică neimplicarea în inițiativele astfel convenite.

188 Anic nu subscrie la încadrarea de încălcare unică. Presupunând că a existat un scop în spatele diverselor comportamente adoptate de mai multe întreprinderi pe o perioadă de mai mulți ani, diferitele încălcări nu reprezintă o faptă unică, acestea își păstrează natura și ar trebui să fie contestate individual. Teza Comisiei ajută la explicarea modului în care Anic a putut fi considerată responsabilă pentru inițiativele în materie de prețuri sau de cote, fără să se fi dovedit că aceasta le pusese într-adevăr în aplicare: colaborarea sa intelectuală a fost considerată suficientă. Cu toate acestea, chiar și această construcție nu permite să i se atribuie unei întreprinderi răspunderea pentru acțiuni la care aceasta nu a participat, cel puțin din punct de vedere intelectual.

189 Presupunând chiar, precum Tribunalul, că reuniunile au constituit elementul determinant al sistemului de colaborare al producătorilor, contradicția dintre motivele și dispozitivele hotărârii atacate rămâne evidentă în sensul indicat de Anic. Din moment ce nu s-a dovedit că Anic a participat la reuniuni după data de 9 iunie 1982, astfel cum rezultă din punctele 91 și 100 din hotărârea atacată, nu îi poate fi atribuită nicio inițiativă ulterioară acestei date. Prin urmare, implicarea sa în pretinsul cartel a încetat în toate efectele sale în iunie 1982, nu în octombrie 1982.

190 În această privință, trebuie examinate împreună cele două motive avansate de Comisie în recursul său. În fapt, pentru a decide cu privire la temeinicia acestor obiecții, este necesar să se verifice, în primul rând, dacă Decizia polipropilenă are efectiv conținutul și sfera care îi sunt

atribuite de Comisie în ceea ce privește atribuirea fiecărei întreprinderi și, în special, societății Anic, a răspunderii pentru întreaga încălcare. Dacă acesta este cazul, va fi necesar, în al doilea rând, să se aprecieze dacă motivele și dispozitivul hotărârii atacate conțin, într-adevăr, o contradicție în ceea ce privește interpretarea Deciziei polipropilenă, astfel cum pretinde Comisia. După caz, Curtea va trebui, de asemenea, să verifice, în al treilea rând, dacă Decizia polipropilenă, în interpretarea pe care i-o dă Curtea, nu încalcă articolul 85 alineatul (1) din tratat, caracterul personal al răspunderii pentru încălcările acestei dispoziții, normele aplicabile în materie de probe și dreptul la apărare, astfel cum pretinde Anic.

191 În primul rând, trebuie să se constate că articolul 1 din Decizia polipropilenă acuză întreprinderile în cauză de participarea, în cursul unor perioade diferite, la un acord și la o practică concertată care implică acele comportamente ilegale menționate la literele (a)-(e) din dispoziția menționată. O asemenea formulare susține teza conform căreia Comisia a dorit în acest mod să impute fiecăreia din întreprinderile implicate răspunderea pentru toate comportamentele ilegale astfel descrise.

192 Această interpretare este coroborată de motivarea Deciziei polipropilenă. Făcând trimitere la elementele încălcării pe care aceasta le-a încadrat la punctul 81 ca „acord” unic și continuu, Comisia a arătat, în special, la punctul 83, că „Concluzia conform căreia există un singur acord permanent nu este afectată în niciun fel de faptul că, în mod inevitabil, unii producători nu au participat la toate reuniunile”. Aceasta a precizat, de asemenea, că „Toate întreprinderile destinate ale prezentei decizii au luat parte la conceperea de planuri de ansamblu și la discuțiile detaliate” și că „gradul de răspundere al acestora nu este afectat din cauza absenței lor ocazionale de la o anumită sesiune (sau, în cazul societății Shell, de la toate sesiunile plene)”.

193 Concepția care se află la baza Deciziei polipropilenă este exprimată în mod foarte clar chiar la punctul 83, unde Comisia arată că „Însăși esența prezentei cauze rezidă într-o asociere a producătorilor pe o perioadă de timp considerabilă în vederea realizării unui obiectiv comun” și că „fiecare participant trebuie să își asume răspunderea care decurge nu numai din rolul său direct, ci, de asemenea, din execuția acordului în ansamblu”. Gradul de participare al fiecărui producător nu este, prin urmare, stabilit în funcție de perioada pentru care instrucțiunile acestuia privind prețurile au fost regăsite în cursul verificărilor, ci pentru toată perioada aderării sale la inițiativa comună”.

194 În special în cazul societăților Anic și Rhône-Poulenc SA, care părăsiseră sectorul polipropilenei anterior datei verificărilor Comisiei, aceasta din urmă a arătat, la punctul 83 că „Prezența acestora la reuniuni și participarea acestora la obiectivele privind volumul și la planurile privind cotele reiese totuși din dovezile documentare. Acordul trebuie să fie considerat în ansamblu și participarea acestor întreprinderi este stabilită chiar și în lipsa unor instrucțiuni date de acestea în materie de prețuri”.

195 Din considerentele precedente trebuie să se concluzioneze că Decizia polipropilenă trebuie interpretată în sensul că aceasta îi atribuie societății Anic răspunderea pentru întreaga încălcare, inclusiv pentru elementele la care aceasta nu a participat în mod direct.

196 În al doilea rând, trebuie să se constate că Tribunalul a acceptat chiar această interpretare a Deciziei polipropilenă la mai multe puncte ale hotărârii atacate și, în primul rând, la punctul 1 prima liniuță din dispozitivul acesteia, în care a anulat articolul 1 din Decizia polipropilenă în măsura în care acesta constata că Anic participase la încălcare înainte de sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979 și ulterior sfârșitului lunii octombrie 1982. Această formulare indică, în mod implicit, conform Tribunalului, că Anic este responsabilă pentru o încălcare unică în cursul întregii perioade a participării sale.

197 Același punct de vedere este expus în mod explicit la punctele 203 și 204 ale hotărârii atacate, în care Tribunalul a reamintit că diversele practici concertate observate și diversele acorduri încheiate făceau parte, având în vedere obiectul lor identic, din sisteme de reuniuni periodice, de stabilire a prețurilor țintă și a cotelor, și a subliniat că aceste sisteme se înscriau într-o serie de eforturi ale întreprinderilor în cauză, care urmăreau un singur scop economic, adică acela de a denatura evoluția normală a prețurilor pe piața polipropilenei. Prin urmare, Tribunalul a arătat că ar fi artificială subdivizarea acestui comportament continuu, caracterizat printr-un singur scop, prin tratarea acesteia ca reprezentând mai multe încălcări distincte, și a considerat că Anic luase parte la un ansamblu integrat de sisteme care constituie o încălcare unică, concretizată treptat atât prin acorduri, cât și prin practici concertate.

198 Din aceste puncte ale hotărârii atacate reiese că, în speță, Anic, asemenea celorlalte întreprinderi implicate, a trebuit să fie considerată co-autoare la o încălcare unică ce s-a manifestat printr-o serie de comportamente ilegale care se înscriau într-un ansamblu integrat de sisteme, și nu prin mai multe comportamente care trebuie considerate în mod izolat.

199 Cu toate acestea, Tribunalul s-a distanțat de această interpretare în alte puncte ale hotărârii atacate și, în special, la punctul 1 a doua și a treia liniuță din dispozitiv, atunci când a anulat articolul 1 din Decizia polipropilenă în măsura în care aceasta susținea că Anic participase la sistemul de reuniuni periodice ale producătorilor de polipropilenă, la inițiativele privind prețurile și la limitarea vânzărilor lunare în raport cu o perioadă anterioară după mijlocul anului 1982 și că aceasta participase la măsuri destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile pe parcursul întregii perioade a participării sale la încălcare.

200 Din formularea aleasă reiese că Decizia polipropilenă a fost anulată în măsura în care îi atribuia societății Anic răspunderea pentru anumite comportamente pe motiv că participarea societății Anic la aceste comportamente nu fusese demonstrată de Comisie.

201 Această analiză este confirmată de anumite puncte din hotărârea atacată. După ce a constatat, la punctul 95, că participarea regulată a societății Anic la reuniunile producătorilor de polipropilenă nu fusese demonstrată decât până la mijlocul anului 1982, Tribunalul a dedus, la punctele 100 și 115, că participarea acesteia la sistemul de reuniuni și, respectiv, la inițiativele privind prețurile după mijlocul anului 1982 nu fusese demonstrată potrivit legii de către Comisie. De asemenea, la punctele 122-127, Tribunalul a considerat că participarea societății Anic la sistemul de „account management” și la alte măsuri destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile nu fusese dovedită potrivit legii pe motiv că

participarea societății Anic la reuniunile în cadrul cărora fusese adoptat acest ansamblu de măsuri nu fusese demonstrată de Comisie.

202 Prin urmare, trebuie să se constate că hotărârea atacată conține, într-adevăr, o contradicție. Pe de o parte, Tribunalul a constatat că Anic participase împreună cu alte întreprinderi, până la sfârșitul lunii octombrie 1982, la o încălcare unică ce includea sisteme de reuniuni periodice, stabilirea prețurilor țintă și a cotelor, toate având în comun un singur obiectiv economic, adică acela de a denatura evoluția normală a prețurilor pe piața polipropilenei. Pe de altă parte, acesta a exclus răspunderea societății Anic, fie pentru o parte din perioada în cursul căreia aceasta participase la încălcare, fie pentru întreaga perioadă, pentru o serie de comportamente care constituiau totuși manifestări specifice ale acestei încălcări unice, pe motiv că nu se demonstrase faptul că Anic luase parte la aceste comportamente sau că participase la reuniunile în cursul cărora s-a decis adoptarea acestor comportamente, fără a examina dacă răspunderea sa pentru aceste comportamente specifice nu putea să decurgă din participarea sa la întreaga încălcare.

203 În al treilea rând, trebuie amintit faptul că din punctele 81-90 din prezenta hotărâre reiese că o întreprindere care a participat la o încălcare unică și complexă, precum cea în speță, prin comportamente proprii, care intrau sub incidența noțiunii de acord sau de practică concertată, care avea un obiect anticoncurențial în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat și viza să contribuie la înfăptuirea unei încălcări depline, poate fi, de asemenea, responsabilă, pe toată perioada în care a participat la respectiva încălcare, pentru comportamentele puse în aplicare de alte întreprinderi în cadrul aceleiași încălcări. Acesta este cazul atunci când se stabilește că întreprinderea în cauză cunoștea comportamentele ilegale ale celorlalți participanți sau că putea, în mod rezonabil, să le prevadă și era pregătită să își asume riscul. O astfel de concluzie nu contrazice principiul conform căruia răspunderea pentru asemenea încălcări are un caracter personal și nu neglijează analiza individuală a probelor incriminatorii în detrimentul normelor aplicabile în materie de probe și nici nu încalcă dreptul la apărare al întreprinderilor implicate.

204 Rezultă că Decizia polipropilenă, în interpretarea dată de Curte, nu încalcă nici articolul 85 alineatul (1) din tratat, nici caracterul personal al răspunderii pentru încălcările acestei dispoziții, nici normele aplicabile în materie de probe și nici dreptul la apărare.

205 În al patrulea rând, contrar constatării Tribunalului de la punctul 1 a doua și a treia liniuță din dispozitivul hotărârii atacate, precum și din motivele menționate la punctul 201 din prezenta hotărâre, trebuie să se considere că participarea societății Anic la sistemul de reuniuni periodice ale producătorilor de polipropilenă, la inițiativele privind prețurile și la limitarea vânzărilor lunare în raport cu o perioadă anterioară după mijlocul anului 1982, precum și la măsuri destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile pe parcursul întregii perioade a participării sale la încălcare, a fost demonstrată potrivit legii de către Comisie.

206 Pe de o parte, în cazul participării societății Anic la elementele respective ale încălcării după mijlocul anului 1982, faptul, constatat de Tribunal la punctul 176 din hotărârea atacată, că Anic a luat parte, în octombrie 1982, la negocieri în vederea stabilirii de cote și, prin urmare, a intenționat să contribuie la întreaga încălcare, este de natură să atragă răspunderea

acesteia pentru comportamentele planificate sau adoptate de alte întreprinderi și care fac parte din aceste elemente ale încălcării. În fapt, Anic cunoștea perfect toate aceste elemente în virtutea participării sale la reuniunile periodice ale producătorilor de polipropilenă de-a lungul mai multor ani și trebuie să fi presupus că acestea vor continua după mijlocul anului 1982.

207 Pe de altă parte, în ceea ce privește măsurile destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile, este suficient să se constate că diferitele forme de comportament menționate la punctul 27 din Decizia polipropilenă și examinate de Tribunal la punctele 116-127 din hotărârea atacată au toate un caracter secundar în raport cu inițiativele privind prețurile, în sensul că vizează crearea unor condiții favorabile pentru realizarea obiectivelor privind prețurile stabilite de producătorii de polipropilenă. Trebuie să se considere că Anic, întrucât a participat de-a lungul mai multor ani la respectivele inițiative de prețuri, putea să prevadă în mod rezonabil că întreprinderile participante vor încerca să favorizeze succesul acestor inițiative prin diverse mecanisme și era pregătită să accepte această eventualitate. Prin urmare, chiar dacă nu s-a dovedit că Anic a participat efectiv la adoptarea sau la executarea acestor măsuri, aceasta nu este mai puțin responsabilă de comportamentele efective adoptate, în acest context, de alte întreprinderi în cadrul încălcării unice la care aceasta a participat și a contribuit.

208 Rezultă că motivele Comisiei sunt întemeiate, iar punctul 1 a doua și a treia liniuță din dispozitivul hotărârii atacate trebuie să fie anulat.

209 În temeiul articolului 54 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a CE, în cazul în care recursul este întemeiat, Curtea casează decizia Tribunalului. Atunci, aceasta are posibilitatea fie de a pronunța ea însăși o hotărâre definitivă în cauza respectivă, în cazul în care stadiul procedurii permite acest lucru, fie de a înainta din nou cauza în fața Tribunalului pentru ca acesta să pronunțe o hotărâre.

210 Întrucât litigiul este în stare de judecată, Curtea trebuie să pronunțe o hotărâre definitivă în această cauză.

Cu privire la fondul acțiunii în anulare

Cu privire la pretinsa inexistență a Deciziei polipropilenă

211 În acest context, trebuie să se verifice, în primul rând, dacă, astfel cum pretinde societatea Anic, Curtea are obligația de examina din oficiu chestiunea inexistenței Deciziei polipropilenă.

212 În acest sens, este suficient să se arate că o astfel de obligație de a invoca din oficiu motive de ordine publică referitoare la legalitatea procedurii de adoptare a Deciziei polipropilenă ar putea interveni numai în lumina elementelor de fapt depuse la dosar.

213 În speță, nu a fost depus la dosar niciun element de natură să pună la îndoială existența Deciziei polipropilenă, astfel încât Curtea nu are obligația să abordeze din oficiu această chestiune.

Cu privire la motivele vizând anularea Deciziei polipropilenă

214 În al doilea rând, din considerentele anterioare rezultă că Comisiei a considerat în mod întemeiat că Anic participase la un acord și la o practică concertată, care constau în sisteme de reuniuni periodice ale producătorilor de polipropilenă, inițiative privind prețurile, măsuri destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile, de tonaje țintă și cote în perioada cuprinsă între sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979 și sfârșitul lunii octombrie 1982.

215 Prin urmare, acțiunea inițiată de Anic împotriva Deciziei polipropilenă trebuie să fie respinsă, cu excepția cazului în care se întemeiază pe punctul 1 prima liniuță din dispozitivul hotărârii atacate, care nu a fost contestat în cadrul prezentului recurs.

Cu privire la valoarea amenzii

216 În ceea ce privește, în al treilea rând, valoarea amenzii, pe care Tribunalul a redus-o cu 40%, de la 750 000 la 450 000 ECU, Comisia susține că din alte hotărâri pronunțate în cauze referitoare la Decizia polipropilenă (Hotărârea din 24 octombrie 1991, Petrofina/Comisia, T-2/89, Rec., p. II-1087, și Hotărârea din 17 decembrie 1991, BASF/Comisia, T-4/89, Rec., p. II-1523) rezultă că, pentru reducerea amenzii, Tribunalul a aplicat principiul proporționalității, ținând seama de durata minimă a încălcării, ajustată în funcție de factorul gravitate. În cazul societății Anic, durata încălcării a fost stabilită la 62 de luni în Decizia polipropilenă, față de 46 de luni în decizia atacată, ceea ce ar fi trebuit să ducă la o reducere de 25 % a amenzii. Prin urmare, rămâne o reducere de 15 %, legată de punctul 1 a doua și a treia liniuță din dispozitivul hotărârii atacate, care ar trebui anulată în măsura în care conținutul acestor liniuțe ar trebui să fie, de asemenea, anulat. În această privință, singura problemă care se pune este stabilirea valorii amenzii în funcție de participarea la încălcare, Comisia luând deja în considerare gravitatea mai mult sau mai puțin însemnată a răspunderii întreprinderilor, impunând amenzi mai severe celor patru întreprinderi care poartă răspunderea majoră pentru înțelegere.

217 Anic arată că Tribunalul, după ce a reevaluat, din punctul de vedere al duratei și al gravității, participarea acesteia la încălcare, a considerat că amenda nu era proporțională cu răspunderea reală și, prin urmare, a redus nivelul acesteia. Rolul jucat de fiecare participant în cadrul încălcării este luat în considerare în marea majoritate a sistemelor juridice ale statelor membre, cel puțin în vederea stabilirii severității sancțiunii care trebuie impusă. Criteriul duratei încălcării nu este mai important decât cel al gravității, iar aceasta din urmă trebuie apreciată în funcție de comportamentul fiecărei întreprinderi și nu numai în raport cu încălcarea ca atare.

218 În acest sens, trebuie să se arate mai întâi că, având în vedere anularea parțială a hotărârii atacate și în temeiul articolului 17 din Regulamentul nr. 17, Curtea dispune de o competență de fond, în sensul articolului 172 din Tratatul CE (devenit articolul 229 CE).

219 În acest cadru, este necesară ralierea la aprecierile Tribunalului privind nivelul general al amenzilor impuse întreprinderilor destinate ale Deciziei polipropilenă și criteriile aplicate în vederea ponderării amenzilor impuse fiecărei întreprinderi, astfel cum rezultă din hotărârea atacată.

220 Reducerea de către Tribunal a valorii amenzii impuse societății Anic este justificată în măsura în care aceasta se raportează la durata minimă a încălcării, pe care Tribunalul a considerat-o dovedită între sfârșitul anului 1978 sau începutul anului 1979 și ulterior sfârșitul lunii octombrie 1982 sau începutului anului 1983 și nu între luna noiembrie 1977 și sfârșitul anului 1982 sau începutul anului 1983, astfel cum reieșea din Decizia polipropilenă.

221 Cu toate acestea, reducerea amenzii de către Tribunal a fost decisă pe baza unor premise eronate, în măsura în care aceasta se raportează la participarea societății Anic la sistemul de reuniuni periodice ale producătorilor de polipropilenă, la inițiativele privind prețurile și la limitarea vânzărilor lunare în raport cu o perioadă anterioară între mijlocul anului 1982 și finele lunii octombrie 1982, precum și la participarea acesteia la măsuri destinate să faciliteze punerea în aplicare a inițiativelor privind prețurile pe parcursul întregii perioade a participării sale la încălcare, pe care Tribunalul le-a considerat în mod eronat nedovedite.

222 Cu toate acestea, ținând seama în special de faptul că participarea societății Anic la aceste elemente ale încălcării a fost marginală, Curtea trebuie, hotărând în temeiul competenței sale de fond, să confirme reducerea valorii amenzii stabilite de Tribunal.

223 În temeiul articolului 2 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1103/97 al Consiliului din 17 iunie 1997 privind anumite dispoziții referitoare la introducerea monedei euro (JO L 162, p. 1, Ediție specială, 10/vol. 1, p. 81), orice referire la ECU, în sensul articolului 109g din Tratatul CE (devenit articolul 118 CE), astfel cum a fost definit de Regulamentul (CE) nr. 3320/94 al Consiliului din 22 decembrie 1994 privind codificarea legislației comunitare existente cu privire la definiția ECU după intrarea în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană (JO L 350, p. 27), care apare într-un instrument juridic, se înlocuiește cu o referire la euro, la o rată de un euro pentru un ECU. Se presupune că orice referire la ECU, care apare într-un instrument juridic fără o astfel de definiție, constituie o referire la ECU în sensul articolului 109g din tratat, menționat anterior și astfel cum este definit de Regulamentul nr. 3320/94, această prezumție putând fi respinsă luând în considerare intențiile părților.

224 În speță, Comisia, în Decizia polipropilenă, asemenea Tribunalului în hotărârea atacată, a exprimat valoarea amenzii impuse societății Anic în ECU și în lire italiene, utilizând rata de schimb de 1 471,59 LIT pentru un ECU, aplicabilă la data la care a fost adoptată respectiva decizie (a se vedea JO 1986, C 95, p. 1). Rezultă că intenția Comisiei a fost aceea de a indica definitiv contravaloarea în moneda națională a sumei exprimate în ECU. În aceste condiții, trebuie să fie respinsă prezumția enunțată la articolul 2 din Regulamentul nr. 1130/97 și să fie

stabilită valoarea amenzii în lire italiene, reducând cu 40 % suma indicată la articolul 3 din Decizia polipropilenă și confirmând suma indicată de Tribunal la punctul 2 din dispozitivul hotărârii atacate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

225 În conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

226 Întrucât acțiunea formulată de Anic împotriva Deciziei polipropilenă a fost acceptată parțial, trebuie să se decidă ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată aferente procedurii în fața Tribunalului. Prin urmare, trebuie confirmat punctul 4 din dispozitivul hotărârii atacate.

227 Întrucât Anic a căzut în pretenții în cadrul recursului, aceasta trebuie obligată la plata cheltuielilor de judecată aferente prezentei proceduri.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea),

seclară și hotărăște:

1) Anulează punctul 1 a doua și a treia liniuță din dispozitivul Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță din 17 decembrie 1991, Enichem Anic/Comisia (T-6/89).

2) Respinge acțiunea societății Anic împotriva Deciziei 86/398/CEE a Comisiei din 23 aprilie 1986 privind o procedură de aplicare a articolului 85 din Tratatul CEE (IV/31.149 - Polipropilenă), mai puțin în măsura care rezultă din punctul 1 prima liniuță din dispozitivul hotărârii menționate.

3) Valoarea amenzii impuse societății Anic Partecipazioni SpA, anterior Anic SpA, ulterior Enichem Anic SpA, la articolul 3 din Decizia 86/398/CEE se stabilește la suma de 662 215 500 LIT.

4) Respinge recursul incident al societății Anic Partecipazioni SpA, anterior Anic SpA, ulterior Enichem Anic SpA.

5) Fiecare parte va suporta propriile cheltuieli de judecată aferente procedurii în fața Tribunalului.

6) Obligă Anic Partecipazioni SpA, anterior Anic SpA, ulterior Enichem Anic SpA, la plata cheltuielilor aferente prezentei proceduri.

Kapteyn

Hirsch

Mancini

Murray

Ragnemalm

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 8 iulie 1999.

Grefier
R. Grass

Președintele Camerei a șasea
P. J.G. Kapteyn